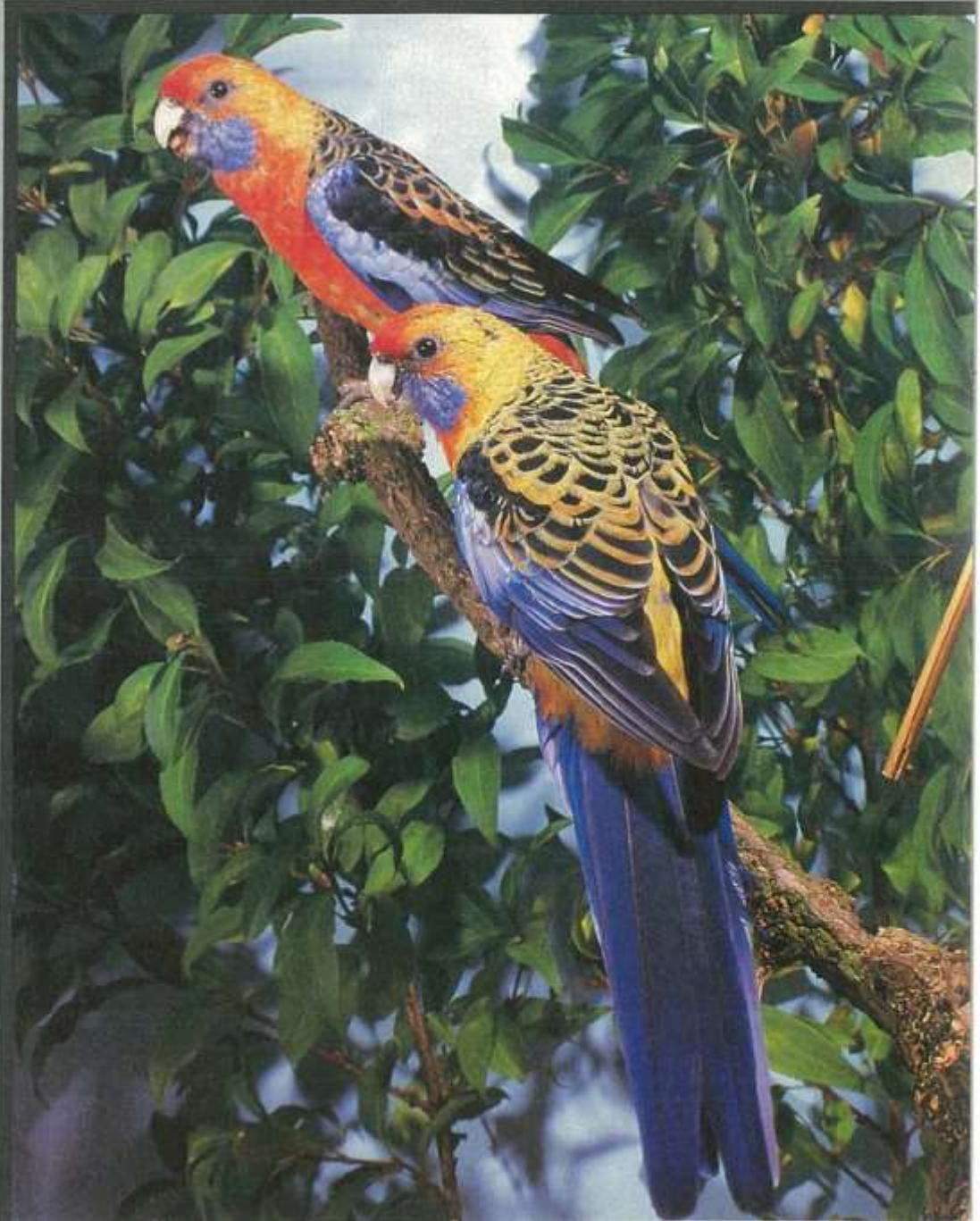

50e jaargang no. 9, september 1989

ONZE VOGELS

maandblad van de nederlandse bond van vogelliefhebbers

De

ssel

VOGELS

ISSN 0030-3224

BOND VAN VOGELLIEFHEBBERS

REDACTIE

C.E. van Berkel
Chr. Walraven
Redactieadres: Postbus 74, 4600 AB Bergen op Zoom

VERANTWOORDELIJKHEID

De uitgever van dit blad, de Nederlandse Bond van Vogelliefhebbers, is niet verantwoordelijk voor de inhoud van hierin opgenomen advertenties en erkent geen enkele verplichting tot opnemen van aangeboden advertenties.

De auteurs blijven verantwoordelijk voor de inhoud van hun artikelen. Door publikatie neemt de uitgever geen enkele verantwoordelijkheid op zich. Het zonder schriftelijke toestemming overnemen van artikelen of gedeelten daarvan is verboden.

ADVERTENTIES

Voor advertenties – ook die van leden en abonnees – met een zakelijk karakter, zijn tarieven en verdere inlichtingen verkrijgbaar bij het Bondsbureau van de NBvV. Kleine annonces, voor afdelingen, leden en abonnees op 'Onze Vogels', van zuivere particuliere aard zie onder 'Vraag en Aanbod'.

VRAGEN OVER?

WATERSLAGERS aan: H. Warmerdam, V.d. Duijn van Maasdamlaan 45, 2181 XB Hillegom.
HARZERS aan: M.A. Paans, Leeuwerik 78, 5165 KZ Waspik.
KLEURKANARIES aan: J.A. Barsch, Grotestraat 53 6511 VB Nijmegen.
VORM- EN POSTUURKANARIES aan: J. Kuiper, W. Marisstr. 2, 2282 SP Rijswijk.
EUROPESE VOGELS (WILDZANG) EN HUN BASTAARDEN, GROTE PARKIETEN EN AGAPORNIDEN aan: D.A. Duivis, St. Josephstraat 46, 4847 SG Teteringen.
ZEBRAVINKEN, JAPANESE MEEUWEN EN HUN BASTAARDEN aan: C. van Elven, Van N. van Eemnesin. 7, 8384 EA Wilhelminacoord.
TROPISCHE VOGELS EN HUN BASTAARDEN aan: M. Schuurhuis, Drecht 23, 8032 CH Zwolle.
VRUCHTEN- EN INSECTENETERS aan: G.M. Essenberg, Van Beethovenin. 213, 3144 AE Maassluis.
GRASPARKIETEN aan: S. Harkema, Prov. weg 29a, 9677 PA Heiligerlee.

Postzegels voor antwoord bijsluiten.

Geen retourport, dan ook geen antwoord!

Deze regel geldt ook voor vragen aan auteurs etc.

De Nederlandse Bond van Vogelliefhebbers is ingeschreven in het verenigingsregister van de Kamer van Koophandel en Fabrieken te Breda, onder nummer V-280824.

Het volgende nummer wordt ter post bezorgd op
23 oktober 1989

IN DIT NUMMER

	pag.
Adelaide rosella	388
De papegaai als huisdier Deel 7	390
Het mysterie van de postduif	395
Een tipje agapornis	400
Silky: een ongewenste mutatie bij de grasparkiet	402
Na wit en isabel de rijstvogel in grijspastel?	405
De mozambieksijs als kweek en tentoonstellingsvogel	406
Gehelmdde monniken, vreemde vogels	408
Duikeenden	410
De grijze spreeuw	412
Zebra vinken	413
Het bos en de mens	414
Bastaardhoningvogels en bloemprikkers	416
Baardvogels	417
Vclière van de maand	419
Onkruiden	424
Kleurkanaries	424
Bondsmededelingen	431
N.B.v.V. Service	431
N.B.v.V. Boekenservice	432

IN DIT NUMMER ADVERTEREN

	pag.
Rien Zagers, Lilse Vogelmarkt	394
Wolro, IVV Verzendhuis	414
Bogena, V.S.W. Veenendaal, Kemo Aikmaar, Euro Birds Show, Fauna Vogelmarkt	415
Van Keulen	416
Vraag en Aanbod, Vogel '90	418
Fauna metaalwaren, I.C.B.	420
W. Stijger, Kloeg, STT, GEHU,	
Siem v. 't Hart, H. Dijks	421
Vogelbeurs Weerselo	422
Orni-Mondo, Wovo, F. Thijssen Mill,	
Vogel Fauna, S.J. Dorpmans, Hope Farms	423
Witte Molen, B.O.F.	427
CéDé	428
CéDé	429
Fauna metaalwaren, Boskoopse, Vogel '90,	
N.B.v.V. Kalender	430

Foto voorplaat: Adelaide Rosella

Foto: C. Scholtz

Ontwerp en druk: Steens Schiedam b.v.

Postbus 59, 3100 AB Schiedam – Telefoon (010) 462 29 22

ADELAIDE

Verschillende auteurs van wetenschappelijke werken beschouwen de 35 cm grote **Adelaide rosella**, *Platycercus adelaide*, welke voorkomt in Zuid Australië, als een ondersoort van de pennant rosella, *Platycercus elegans*. Weer anderen zijn van mening dat de Adelaide een zelfstandige soort is en zij koppelen er tevens een ondersoort aan, subadelaide. Howard and Moore echter houden het bij een zelfstandig ras zonder ondersoorten. Op zich is dat niet onbegrijpelijk, want de variabiliteit in de verschijningsvorm van deze 'naar geel neigende pennant' is dermate groot dat bijna elk individu als een ondersoort beschouwd zou kunnen worden. Volgens waarnemers, o.a. dr. Klaus Immelmann, zijn er in hun verspreidingsgebied geen twee vogels die op elkaar lijken, zelfs bij de broedpaartjes is dat niet of nauwelijks het geval.

Nog even uitgaande van de pennant rosella, de soorten en ondersoorten bestrijken een enorm verspreidingsgebied, een lange strook over geheel oostelijk Australië van het noorden tot in het uiterste zuiden. De respectievelijke soorten c.q. ondersoorten overlappen elkaar als het ware en er zijn daardoor ook tal van overgangsvormen van het ene naar het andere ras, van een dieprode tot een meer geelachtige buik-keur. Ook de kleuren op het rugdek, de omzoring van de rugdekveertjes, verschillen. Dit alles zal er wellicht toe hebben geleid dat de meningen over wel of niet als zelfstandig ras beschouwen, wel of geen ondersoort, verdeeld zijn.

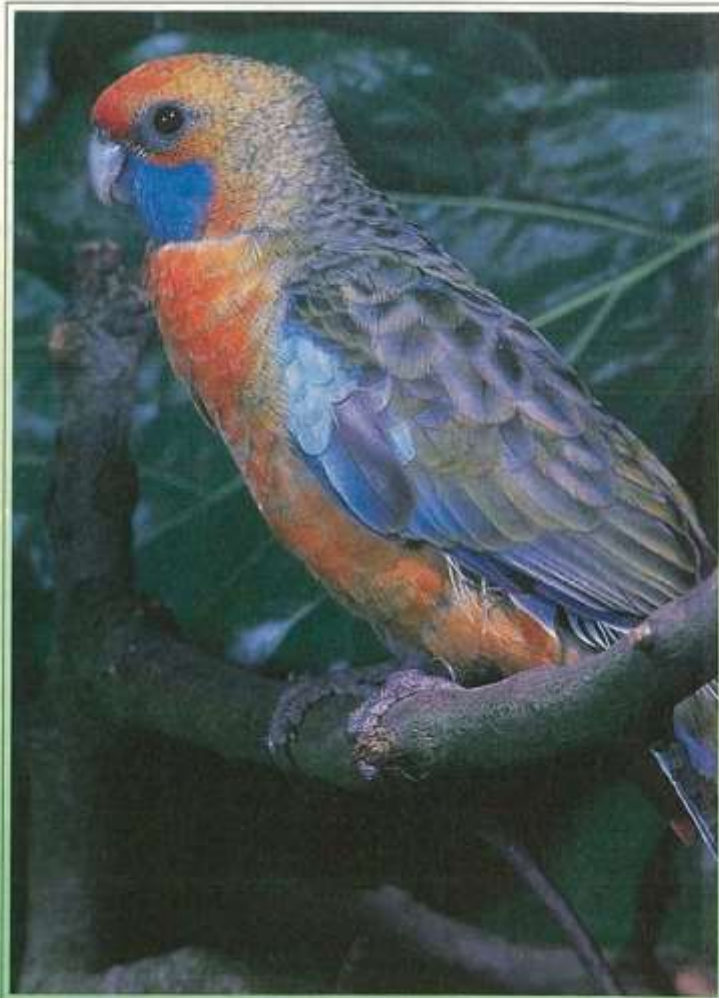
Hoe dan ook, de Adelaide rosella is binnen de kringen van de vogelliefhebbers wel een op zich zelfstaand ras welke duidelijk verschilt van depennant

rosella aan de ene zijde en de strogele rosella aan de andere zijde. Zij vallen er tussen in en als u de vogels in levende lijve of op de kleurplaten bekijkt zal u dat duidelijk zijn.

De Adelaide rosella komt talrijk voor in de directe omgeving van de gelijknamige stad in Zuid Australië. Ze bewonen

daar smalle stroken galerijwouden, open savannen maar ook tuinen en parken in de directe omgeving van de menselijke bevolking.

Buiten de broedtijd leven ze in kleine groepjes, tijdens deze periode voornamelijk paarsgewijs. Hun voedsel bestaat uit allerlei zaden van grassen en wilde planten, insecten en vruchten.

Adelaide rosella

ROSELLA

Tegen de broedtijd, als de paartjes zich weer wat hebben afgezonderd, balst de man met gesloten maar iets afhangelende vleugels, een gespreide heen en weer bewegende staart, rechtop in de wind met opgezette borstveren. Hoog in de bomen, in een holte van een dikke tak of stam, wordt genesteld en de gemiddeld 5 eieren waaruit een

compleet legsel bestaat, worden alleen door de pop bebroed. Slechts een enkele maal per dag, meestal s'morgens vroeg en tegen de avond, verlaat zij voor een erg korte tijd het nest. Ze eet dan wat en ontdoet zich van ontlasting. De broedduur bedraagt ongeveer 20 dagen. De jongen worden door de oudervogels gevoerd en op een leeftijd

van 5-6 weken vliegen ze uit om dan nog, in afnemende mate, door de ouders, voornamelijk de man, te worden (bij)gevoerd. In hun jeugdkleed zijn ze meer grauwgroen van kleur. Hun volwassen kleed hebben ze na de eerste volledige rui, ze zijn dan 16-17 maanden oud.

Spraken we al eerder over de grote variatie in verschijningsvormen, het laat zich dan ook verstaan dat een verschil in kleuren niet als een vast kenmerk voor de sexe kan worden beschouwd. Het enigste verschil tussen man en pop is dat de man wat forser van formaat is en een zwaardere kop en snavel heeft.

In de volière dienen ze, net als alle andere rosella's, paarsgewijs te worden gehouden. Van nature zijn ze erg agressief tegenover soortgenoten, ja zelfs ook nog af eens jegens elkaar. Vooral de mannelijke vogels kunnen behoorlijk hun snavel roeren.

Ons klimaat verdragen ze uitstekend, weliswaar dient de vlucht wel te zijn voorzien van een goed beschut nachtverblijf.

Broeden doen ze in nestkasten van 50-60 cm hoogte, met een bodemoppervlak van ongeveer 20x20 cm binnenwerks en een invieggat met een middellijn van ongeveer 7 cm.

Jonge vogels worden geringd met ringen van 6 mm.

Hun voeding dient te bestaan uit een goede zaadmengeling voor grote parkieten, onkruiden en vruchten. Dagelijks vers en fris bad- en drinkwater is noodzakelijk terwijl er ook geen maagkiesel en grit mag ontbreken.

Een periodieke ontwormingskuur is inherent aan het houden van grote parkieten.

Jonge adelaide rosella's

HET FOKKEN IN GEVANGENSCHAP

Drs. W. Noteboom, Drs. A. Peels
voormalig co-assistent aan de
Faculteit der Diergeneeskunde
en
Dr. J.T. Lumeij
Hoofd Afdeling Vogels en Bijzondere
Dieren
Vakgroep Geneeskunde van
Gezelschapsdieren
Faculteit der Diergeneeskunde
Rijksuniversiteit Utrecht

Inleiding

Meer dan vroeger is het fokken van papegaaien in de belangstelling komen te staan door de bedreiging van het uitsterven van vele diersoorten (waaronder ook papegaaien) en de daaruit voortvloeiende wetgeving en importbeperkingen (CITES, BUD-wet, Beschikking in- en uitvoer papegaaien).

Door de fok van papegaaien wordt er een bijdrage geleverd aan het in stand houden van bedreigde soorten. Door de bijdrage van de in gevangenschap gefokte exemplaren, behoeven er minder geïmporteerd te worden (de Geus 1987). Dat er tot voor 10-15 jaar weinig gefokt werd met papegaaien heeft te maken met de nu inmiddels achterhaalde opvatting dat papegaaien niet of nauwelijks tot voortplanten in staat zouden zijn in gevangenschap (v. Keulen 1987). De fokresultaten zijn het laatste decennium mede enorm vooruitgegaan door verbetering van de voeding, meer gespecialiseerde fokkers, door de toegenomen vraag naar papegaaien en door de goede mogelijkheid tot geslachtsbepaling (de Geus 1987).

Samenstelling broedpaar

Het samenstellen van paren gaat het gemakkelijkst als men een aantal gezonde vogels van gelijke leeftijd (voorzover mogelijk) bij elkaar plaatst. De vogels die zich als paar afzonderen dienen op het geslacht te worden onderzocht, omdat 2 dieren van hetzelfde geslacht zich ook als paar kunnen gedragen. Indien het bestand slechts

uit 2 vogels bestaat is de kans groot dat men zich vergist in de dieren omdat er geen keus is voor de vogels (v. Keulen 1987). Copulatie wordt frequent waargenomen bij onjuist gevormde paartjes die afgezonderd zijn. Toch komt homoseksualiteit bij vogels die ruim keus hebben in het kiezen van een partner niet vaak voor (Harrison & Harrison 1986).

Belangrijk is dat de vogels waarmee wordt gefokt gezond zijn en de juiste voeding krijgen. Schort het aan een van deze twee met name tijdens het leggen, dan is de kans dat er tijdens de embryonale fase of na het uitkomen iets fout gaat niet ondenkbeeldig. Het jonge dier is volkomen afhankelijk, ook na het uitkomen, van de afweerstoffen en voedingsstoffen die het van het moederdier met de dooier meekrijgt (Harrison & Harrison 1986).

Wanneer men weet dat men met een broedkoppel te doen heeft, moet het afgezonderd kunnen worden. Ook het ernaast huisvesten van een koppel van dezelfde soort kan onrust geven en het voortplantingsproces verstoren wanneer niet de nodige maatregelen genomen worden. Zulke koppels moeten wat betreft het zicht, door een muur, licht-doorlatend matglas of andere materialen gescheiden worden. Over de behuizing van een paartje, kake-toe's uitgezonderd, valt te vermelden dat goede fokresultaten te behalen zijn in zowel ruime broedkooien binnenshuis als buitenvolières. Voor kakatoos wordt de voorkeur gegeven aan een buitenvolière met nachthok (v. Keulen 1987).

Broedblok

De dieren hebben een broedblok nodig dat ergens tocht- en vorstvrij opgehangen moet worden (v. Keulen 1987). De papegaaienouders zijn erg kieskeurig wat betreft het broedblok. Het is daarom raadzaam er meerdere te plaatsen op verschillende plaatsen en hoogten voorzover mogelijk. B.v. één in het nachthok en één in de vlucht. De mees-

te papegaaien zijn holenbroeders. De holen vinden ze in het wild in bomen en soms in een rivieroever of verlaten termietennesten. Ter bescherming tegen predatoren en grotere papegaaien kiest een broedkoppel een nestholte of broedblok met een zo klein mogelijk invleggat. Een broedblok dient van dik hout gemaakt te worden, zodat het klimaat in het broedblok niet teveel beïnvloed wordt door de omgevingstemperatuur. Er zijn ook zogenaamde natuurbroedblokken in de handel. Het invleggat moet bij voorkeur op ongeveer driekwart van de hoogte van het blok gemaakt worden. Lager in het blok dient een klepje gemaakt te worden waardoor het nest gecontroleert kan worden: eieren tellen, data op de eieren zetten, gestorven jongen eruit halen, de jongen van een pootring voorzien etc. Tegen het invleggat dient een zitstok bevestigd te worden waarvan de ouders gemakkelijk in het invleggat kunnen overstappen. Van het invleggat naar beneden moet een ladder of gaas aanwezig zijn waarlangs de ouders gemakkelijk in en uit het nest kunnen komen. Het gevaar dat ze op de eieren valen en de eieren vertrappen verminderd hierdoor. Door sommige kwekers wordt om deze reden het broedblok ook wel scheef gezet of gehangen waardoor de lange wand nu dienst doet als 'trap'. De broedblokken zelf mogen niet geschilderd of met conserveringsmiddelen behandeld worden (Holsheimer 1980b). Standaardafmetingen voor broedblokken die succes verzekeren zijn niet te geven. Dit blijkt uit de diverse afmetingen die in kweekverslagen staan vermeld.

Nestmateriaal

Papegaalachtigen (Agaporniden uitgezonderd) hoeven geen nestmateriaal aangeboden te krijgen. Agaporniden gebruiken droge bladeren, twijgjes, schors, repen bast die ze zelf naar het blok brengen. Met name wilge- en lindbast is geschikt. Het is sterk, soepel en droogt niet snel uit. De relatieve vochtigheid moet namelijk voor zowel ei als jong, vrij hoog zijn (Holsheimer

1980b). Daarom dient ogepast te worden met houtzaagsel en houtkrullen omdat die te veel vocht opnemen. Daarnaast kunnen deze materialen kropverstopping veroorzaken; jonge Ara's hebben hier snel problemen mee (Kaal 1987). Fijn houtzaagsel kan te veel stofvorming geven, waardoor respiratoire problemen gemakkelijk optreden (Harrison & Harrison 1986). De overige papegaaien brengen in de natuur geen nestmateriaal in de nestholte (Forshaw 1977). Een beroepsmatige fokker vertelde ons dat hij een paar handjes bosgrond in de broedblokken doet waarin de dieren zelf een kuiltje maken. Hij vond dat dit materiaal lang genoeg vochtig blijft.

Eiproductie en broeden

Als regel begint de pop te broeden onmiddellijk na het leggen van het tweede ei maar dit kan sterk variëren (Forshaw 1977). Het gevaar bestaat dat de uitgebroede jongen erg ongelijk

van grootte zijn, hetgeen teveel achterblijvertjes en sterfte kan betekenen. Ieder gelegd ei wegnemen en er een kunstei voor terugleggen en pas weer verwisselen wanneer de pop is uitgelegd en begint met broeden, kan dit voor een deel ondervangen. Er kan natuurlijk tijdens het wegleggen van de eieren wat misgaan. De eieren moeten, als ze tenminste niet gelegd of onder de pop vandaan komen, langzaam afgekoeld worden. De eieren moeten voorzichtig vervoerd worden b.v. in een eiertray met de punt naar beneden. De eieren dienen horizontaal bewaard te worden en dagelijks te worden gekeurd (Holsheimer 1980b). Vredembrecht (1987, 1988) adviseert de eieren 2 maal daags te keren. Eieren die nog niet bebroed zijn kunnen ongeveer 6 dagen bewaard worden bij 6°C (Vredembrecht 1987, 1988). Volgens Harrison & Harrison (1986) kan dit 6 dagen bij 12°C. Legnood wordt door mechanische obstructie veroorzaakt of door algehele

(spier) zwakte. Onder de eerste groep vallen de poppen die te vroeg zijn ingezet, te vet zijn of een relatief te groot ei hebben. De tweede groep bestaat uit slecht verzorgde poppen, nerveuze en door de omgeving verstoorde dieren. Ook gebrek aan privacy en een onplezierig klimaat (temperatuurschommelingen) kunnen tot problemen bij de afzet leiden (Burr 1987).

Het verlaten van de jongen of onvoldoende ouderzorg zijn frequent voorkomende nestproblemen. De reden hiervan kan onervarenheid van de ouders zijn (eerste nest), extreme weersomstandigheden en onrust veroorzaakt door andere vogels of mensen. Ook het onvoldoende "sperrin" van kleine verzwakte diertjes kan reden tot negeren zijn.

Ouderzorg

Pas aangebrachte potringen kunnen doordat ze glimmen aanleiding geven tot moeilijkheden in het nest doordat ouders, in hun ijver 'het nest schoon te maken', de jongen beschadigen. Gestorven jongen kunnen naderhand aangevreten en uit het nest geworpen worden (Harrison & Harrison 1986). Rond het uitvliegen willen de jongen nog wel eens het slachtoffer worden van agressie van de man of de pop. Omdat de ouders nieuwe broedneigingen hebben ziet de man de jongen als rivalen terwijl de pop het nest vrij wil maken. Snel uitvangen is dan geboden (Harrison & Harrison 1986).

Kunstmatig broeden en handoptok

Het belangrijkste argument om eieren van papegaaien kunstmatig uit te broeden is dat er een aantal zeldzame papegaaien zijn die zich in gevangenschap moeilijk tot voortplanting laten brengen. Komt het bij sommige soorten wel tot bevruchte eieren dan loopt het broedproces of verzorging van de kuikens spaak (Vredembrecht 1987, 1988). Bij goed leggende poppen biedt het kunstmatig uitbroeden van de eieren de mogelijkheid om meerdere eieren per legsel te krijgen (egg-pulling) of meerdere legfels per jaar (double en triple clutching).

Ook al gaat het niet om financieel gewin en doet men het voor het behoud van de soort, dan is het nog maar de vraag of men hier inderdaad op de langere duur goed aan doet. Het is onbekend in hoeverre en hoe snel de broedeigenschappen verloren gaan, door de voortplantingscyclus keer op keer (gedeeltelijk) kunstmatig te laten verlopen. Als

voorbeeld van wat er mogelijk is, kan de moderne legkip dienen, waar de broedneiging bijna volkomen is uitgeselecteerd.

Handopfok is een tijdrovend en arbeidsintensief gebeuren, maar het wordt toch gedaan omdat:

- de ouders het nest verlaten hebben of zijn gestorven.
 - de jongen door de ouders geplukt en gepikt worden tegen het naderen van de spieperiode.
 - de eigenaar in één seizoen meerdere broedsels van een koppel wil hebben.
 - men erg aanhankeijk op de mens gerichte vogels wilt hebben (Holsheimer 1980b).
 - wanneer men de jongen vaak uit het nest moet halen om wat voor reden dan ook, dit niet door alle vogels (met name de grote papegaaien) wordt getolereerd.
 - er veel jongen in het nest zitten van ongelijke grootte waardoor de overlevingskans afneemt.
 - men ziekteverspreiding van ouders op jongen zoveel mogelijk probeert te vermijden.
 - men eieren kunstmatig heeft uigebroed (Harrison & Harrison 1986).
- Bij het met de hand groot brengen van de jongen die later voor de reproductie gebruikt moeten worden dient men rekening te houden met het fenomeen 'inprenten op de mens'. De zogenaamde socialisatieperiode, die bij papegaaien in de vroege jeugd valt en waarin normaal gesproken contact met soortgenoten optreedt, is essentieel voor het latere voortplantingsgedrag. Kuikens, die vlak na het uitkomen uit het nest worden genomen en elk contact met soortgenoten moet ontberen, zullen later die soortgenoten niet als seksuele partner herkennen. In de praktijk zal dit zo'n vaart niet lopen omdat er doorgaans wel nestgenoten zullen zijn. Op de mens ingeprinte vogels zien de mens als soortgenoot en vertonen ook seksuele toenaderingspogingen tot de mens.
- Niet uitgekomen kuikens zijn moeilijk met de hand te voeren, en indien mogelijk zou men de kuikens de eerste twee weken bij de ouders kunnen laten.

Een nadeel is dat de kuikens wat meer tijd nodig hebben om aan de mens te wennen. Bij handopfok moeten de kuikens de eerste 7-14 dagen in een doosje of nest gehouden worden met een nauwkeurig in te stellen en constant te houden temperatuur (30°-35°C). Het voordeel van kuikens in een doos of bakje houden is niet alleen dat ze elkaar warm houden maar ook dat ze elkaar steun geven waardoor de krop meer in verticale toestand verkeert en zich dus gemakkelijker ledigt. Een nadeel is dat de sterkere en grotere kuikens de rest kunnen verdringen en ze vooral wat betreft de ontlasting individueel niet goed in de gaten kunnen worden gehouden. De relatieve vochtigheid moet boven de 50% worden gehouden, omdat de kuikens anders snel uildrogen. Na twee weken, als ze wat veren beginnen te krijgen kunnen ze naar een iets grotere doos bij een temperatuur van 26-29°C. Wanneer de vogels bijna bevederd zijn, kunnen ze naar een ruimte met een temperatuur van 21-26°C (Harrison & Harrison 1986). Voor de veerontwikkeling is het goed wanneer de dieren in een overwe-

gend donkere ruimte zitten (Holsheimer 1980b). Vooral in het begin moet de bodem van de doos (of waar de ciertjes ook in zitten) voldoende anti-slip hebben, gemakkelijk te vervangen zijn en vocht absorberen (Harrison & Harrison 1986). Luiers of tissues blijken goed te voldoen (Axelson 1981).

De resultaten van de opfok worden voor een groot deel bepaald door de vitaliteit van de embryo's. Kuikens van een verwaarloosd of ziek ouderpaar zullen in de regel niet of moeilijk groot gebracht kunnen worden. Ook het starttijdstip waarop de jongen met de hand worden gevoerd is één van de factoren die het resultaat beïnvloedt.

Voeding van kuikens

Er worden vele diëten gebruikt om papegaaiëkuikens op te fokken, hetgeen het gebrek aan kennis daaromtrent aangeeft (Harrison & Harrison 1986). Wat wel eenduidig is, is dat de temperatuur van alle voedsel en vocht dat aan de kuikens gegeven wordt 40°C moet zijn en niet heter in verband met verbranding van de krop. Als het kouder is wordt het niet opgenomen (Harrison & Harrison 1986).

Het voedingschema dat hier volgt is van Vredenburg (1987, 1988). Twee tot drie uur na het uitkomen wordt 1 of 2 druppels (40°C) vocht van biogarde yoghurt gegeven (yoghurt via een gaasje laten uitlekken) opdat het kuiken niet uitdroogt en de krop en verdere spijsverteringskanaal de gewenste bacteriën binnenkrijgen. Vijf uur na uitkomen krijgt het kuiken weer enkele druppels biogarde-yoghurt. Zeven uur na uitkomen bestaat het voedsel uit nutri-soja (Nutricia, Zoetermeer), gekookt water (4,7 gr. nutri-soja op 40 cc water), biogarde-yoghurt en een vitamine preparaat. Steeds moet het voedsel zo dun zijn dat de krop in twee uur leeg is. Met het laatst genoemde dieet wordt het kuiken gedurende de eerste 3 dagen, dag en nacht, om de 2 uur gevoerd.

Over de frequentie van voeren zijn de meningen ook verdeeld; volgens Flammer (zie Harrison & Harrison 1986) kan de eerste week volstaan worden met 6 maal daags voeren, de tweede week met 5 maal daags en de derde week met 3 maal daags, terwijl hij het 's nachts niet nodig vindt. Vaak wordt gesteld dat pas weer mag worden gevoerd als de krop leeg is. Als men zich hier niets van aantrekt is de kans op kropverzuring vergroot met eventueel de dood tot gevolg (Kaal 1987).

Vredenburg (1987, 1988) voert na de eerste drie dagen met Primafarm (PT food, Hopefarms). Hij zegt daarover dat het een vrijwel optimaal aminozuurpatroon heeft (d.w.z. dat het bijna overeenkomt met de aminozuurverhouding zoals die in het lichaam van de vogel bestaat) en een, in verhouding tot het aanwezige eiwit, geschikte hoeveelheid ruw vezel, koolhydraten, mineralen en sporenelementen. Daarnaast bevat het alle noodzakelijke vitamines en heeft dit voedsel een bijna goede zuurwaarde (4,8), wat met biogarde-yoghurt tot een dunne brij ontstaat. In verband met zwellen moet het aangemaakte voedsel enkele uren staan alvorens het toegediend wordt. Bij zeer jonge kuikens moet begonnen worden met ongeveer 20 gewichtsdelen PT-food op 80 gewichtsdelen gekookt water.

Om vroegtijdig te worden gewaar-schuwd voor problemen bij de nestelingen kan het nuttig zijn voor elke voeding het diertje te wegen tot op 0.1 gr nauwkeurig en deze en andere gegevens bij te houden op een groeikalender. De eerste dag een snelle gewichtstoename die later weer iets terug valt is een goed teken; het kuiken heeft zijn vochttekort aangevuld. Voordat een jong gaat vliegen valt het meestal terug in gewicht.

Vanaf een dag of twaalf tot aan het uitvliegen kan er minder frequent en per voeding meer gevoerd worden. Daarnaast kan de consistentie ook geleidelijk iets toenemen tot die van 'soft ijs' (Harrison & Harrison 1986). Dat betekent zo'n 40 gewichtsdelen PT-food op 60 gewichtsdelen gekookt water. Ook hier heeft het zin om voor elke voeding de vogel te blijven wegen om te controleren of men het wel goed doet.

Kropflora. Onder natuurlijke omstandigheden bestaat de eerste voeding van het pasgeboren kuiken uit kropvocht van de oudervogel waarin zich

PAPEGAAIENSMOKKEL

Sedert 1986 is het in het Afrikaanse Ghana verboden om in papegaaien te handelen. Deze en vele andere soorten zijn en worden daar streng beschermd. Een inwoner van dat land werd onlangs veroordeeld tot 5 jaar gevangenisstraf met dwangarbeid alsmede een boete van 20.000 US dollar voor diens poging om 2000 Ghanese Blauwgrijze roodstaartpapegaaien via Engeland naar Amerika te smokkelen. Vier medeplichtigen kregen eveneens hechtenis en geldstraffen en de Amerikaanse opdrachtgever ging 9 maanden in hechtenis met dwangarbeid terwijl de 3000 US dollar die hij in zijn bezit had werden verbeurd verklaard.

verteerd voedsel, een groot aantal niet pathogene bacteriën en andere antibiotische factoren bevinden. Bij de gezonde volwassen vogels bestaan deze bacteriën voor het overgrote deel uit lactobacillen (melkzuurvormers). Deze bacteriën zijn nodig om de spijsvertering op gang te brengen en goed te laten functioneren, en andere ongewenste bacteriën geen kans te geven zich te vestigen in het spijsverteringskanaal. Zolang de gezonde bacteriën de overhand hebben en de zuurgraad laag blijft, hebben de altijd aanwezige pathogene kiemen zoals *Salmonella*, *E. coli*, gisten en schimmels geen kans. De functie van biogarde-yoghurt toevoeging aan het voedsel is dat deze de zuurgraad van het Primafarm voeder verder verlaagd. Een gedeelte van de melksuiker (lactose) is in deze yoghurt omgezet in voor de vogel verteerbare suikers terwijl het ook nog het enzym lactase bevat dat de vogel mist en dat de rest van de melksuiker kan afbreken. In de nutsdieren sector wordt hard gewerkt aan de zgn. probiotica. Dit zijn specifieke bacteriën en/of hun stofwisselingsproducten die toegediend aan het dier koloniseren ten koste van schadelijke kiemen. Het is in analogie hiermee goed voorstelbaar dat papegaaaispecifieke lactobacillen, geïsoleerd en gekweekt uit een krop van het prille kuiken koloniseren en zodoende snel een 'dam opwerpen' tegen ongewenste bacteriën. Met betrekking tot papegaaien is dit voorlopig nog theorie maar in principe is het mogelijk dergelijke culturen te kweken en in handen te krijgen (Havenaar 1988).

Er bestaan nog meer commerciële opfokvoerders waarvan het opfokvoer van Cédé een van de bekendste is. De van de Faculteit afkomstige voeding (zie later artikel) die aan de vogels wordt gegeven, kan ook als opfokvoer gebruikt worden. Hierbij gebruikt men in plaats van de verhouding eiwoer(1),

brinta(1) en zaadmengsel(1), nu respectievelijk 2:1:1. De zaden die men rechtstreeks aan de jonge dieren geeft dienen wel gepeld of gemalen te zijn. De ouders bieden ongepelde zaden ook gepeld aan.

Drie methoden om kuikentjes te voeren (Harrison & Harrison 1986)

-Met een lepeltje. Hierbij kan wat vaster voedsel verstrekt worden. Misschien is dit handig bij wat oudere kuikens.

-Met een kropslangetje. In korte tijd krijgt men veel naar binnen. Het gevaar is alleen dat men het slangetje de luchtpijp in werkt....De katheter van hond of kat is ook goed te gebruiken.

-Met een spuitje. Goed te doseren en vrij snel toe te dienen.

Gedurende het voeren zullen de vogeltjes meestal wel spinnen, d.w.z. met geopende snavel omhooggerichte bewegingen maken met de hals. Om dit nog wat te stimuleren is het raadzaam de snavelhoeken aan te raken of door wat onder de snavel te duwen. Het belang van goed spergedrag is dat de dieren hierbij de glottis sluiten waarmee ze de luchtpijp gesloten houden zodat het gevaar afneemt dat voedsel in de luchtwegen terecht komt. Bij ouder wordende dieren kan dit spergedrag wel wat verminderen (Harrison & Harrison 1986).

Het zelfstandig maken (d.w.z. dat de jonge papegaaien zelfstandig voer gaan opnemen) gaat het beste in een ruime voliëremidden van andere jonge, net zelfstandig geworden vogels (Vredenburg 1987, 1988). Is alleen een kooi aanwezig, dan moeten de stokken laag worden geplaatst met vast voedsel eromheen. In beide gevallen dient van de drie overgebleven handvoedingen, de middagvoeding nu te vervallen. Vervolgens de ochtendvoeding en weer later de avondvoeding. Willen de vogels niet of moeilijk zelfstandig

voer opnemen, dan dient het eerst met lekkerder voer geprobeerd te worden zoals zonnepitten of brood met pinda-kaas. Of het jong nu bij de ouders is of een wees, altijd gaat het zelfstandig worden gepaard met gewichtsverlies (ongeveer 10 procent).

Bij vogels die heel moeilijk overschakelen, mag men niet meer dan 15-20% gewichtsverlies tolereren; anders het spenen uitstellen. Sommige vogels waaronder de Rosé Kaketoe en in het algemeen verwaarloosd geweest zijnde vogels weigeren mogelijk op een gegeven moment de handvoeding terwijl ze nog niet in staat zijn om zelfstandig voer op te nemen. De opfokker heeft dan de keus tussen geforceerd voeren met het risico van aspiratie van voedsel en het dier verder laten uithongeren. Mogelijk is het het beste om de middenweg te bewandelen, d.w.z. één maal daags geforceerd voeren en het dier verder genoeg vast voer aanbieden. Ara's en de grotere Kaketoe's zijn nogal eens moeilijk te spenen en moeten dan gedwangvoederd worden. Een houvast voor 'speen'-leeftijden voor de nog onervaren kweker: Amazone papegaaien, Aratinga's, middelgrote Kaketoe's en de Grijze Roodstaart tussen de 75 en 90 dagen leeftijd, Ara's en de Kaketoe's tussen de 95 en 120 dagen (Harrison & Harrison 1986).

Bij de handopfok is het belangrijk dat de gewichtstoename wordt gecontroleerd. Bij sommige vogels lukt het ondanks goede zorgen toch niet. Deze dieren lijden aan het "Achterblijvers syndroom" (letterlijk uit Engels overgenomen) en hebben als verschijnselen:
-De veren komen niet op de verwachte tijd door, de kopveren staan alle kanten op en de veren ontwikkelen zich niet symmetrisch.

- Een smalle en te weinig ontwikkelde snavel, borst, tenen, poten en vleugeluiteinden.
- De kop is in verhouding tot het lichaam te groot.
- Sloom, passief gedrag.
- Chronische infecties.
- Droge, rode of bleke huid i.p.v. geel/rose.
- Geschiedenis van ondervoed zijn geweest (Harrison & Harrison 1986).
- Uiteraard een achterblijvend gewicht.

Veel voorkomende problemen bij handopfok zijn zijdelings kromme, niet goed sluitende snavel waarvan de oorzaak niet goed bekend is, skeletproblemen die slechte huisvesting en dieet als oorzaak hebben (Harrison & Harrison 1986) en kropstatis. Als oorzaak van kropstatis is aan te geven: voedsel met een te hoge consistentie, anatomisch-fysiologische stoornissen aan de kliermaag, verkeerde voeding waardoor mogelijk schimmels, gisten, bacteriën en virussen zich in de krop kunnen vestigen. Masseren na wat warm water in de krop gedaan te hebben (2-6 ml) brengt de kropmotiliteit veelal weer op gang. Is de krop na enkele uren nog niet leeg, dan weer warm water erin doen en de kropinhoud met een slangetje trachten terug te krijgen of direct naar de dierenarts gaan (Kaal 1987).

Hygiëne

Hygiëne is zeer belangrijk bij de opfok van jonge papegaaien. Voedsel, water, andere vogels en de eigenaar of verzorger zelf zijn potentiële dragers van ziekteverwekkende bacteriën (Harrison & Harrison 1986). Voor zover mogelijk altijd steriele spuiten/lepeltes en dergelijke gebruiken of ieder kuiken met eigen utensiliën voeren. De luiers of tissues na elke voeding verversen (Kaal 1987).

LITERATUURLIJST

- AXELSON, R.D. Caring for your Pet bird. Toronto, Canada: Canaviax Publications 1981
- BURR, E.W. Companion Bird Medicine. Ames, Iowa, U.S.A.: Iowa State University Press 1987. Ch. 2 Caging and environment by R. Giddings, Ch. 3 Captive Breeding by D. Alderton, Ch. 3 Toxic Conditions by R. Butler
- FORSHAW, J.M. Parrots of the World. 2nd. ed. Neptune, T.F.H. Publications Inc., 1977
- GEUS, H. DE, Het kweken van papegaaien en dan...? In: Papegaaiensymposium 1987. Parkieten Speciaal Club 1987
- HARRISON, G.J. and L.R. HARRISON. Clinical Avian Medicine and Surgery. Philadelphia: W.B. Saunders Co. 1986. Ch. 1 Choosing a bird by Harrison & Flammer, Ch. 2 Husbandry practices by G.J. Harrison, Ch. 50 Aviculture management by K. Flammer, Ch. 53 Pediatric Medicine by K. Flammer
- HAVENAAR, P. Mondelinge informatie 1988, Medewerker T.N.O. te Zeist
- HOLSHEIMER, J.R., Kweken van Vogels. Zutphen: Thieme en Cie, 1980b
- KAAL, G.T.F. Veterinaire problemen bij de handopfok van papegaaien. In: Papegaaiensymposium 1987. P.S.C. 1987
- KEULEN, H. VAN, De stand van zaken van het houden en kweken van papegaaien in Nederland. In: Papegaaiensymposium 1987
- VREDENBREGHT, J. Van ei tot zelfstandige vogel. In: "Onze Vogels", afleveringen 4, 11 en 12 van 1987 en 1 t/m 4 van 1988. (Maandblad van de Nederlandse Bond voor Vogelliefhebbers)

BRONSGROEF

Vogelartikelen van A tot Zagers

Drinkfonteinjes nieuw model:
Per 100 f 35,-, per 500 f 150,- en per 1000 f 250,-
Koepelkooien f 19,- per stuk.
TT-kooien compleet f 16,- per 10 f 150,-, per 50 f 700,- en per 100 f 1300,-

Alle Witte Molen voeders tegen scherpe prijzen. Tevens importeur van Bevo en Turbo opfokvoeders.

RIEN ZAGERS

Rucphensestraat 16 - 4711 JL St. Willebrord

Voor bezoek aan onze showroom, tel. 01653-4435

De Lilse vogelmarkt 8 oktober 1989 Enig in België!

Een jaarlijkse vogelverkoop met internationaal karakter

Wegens de grote belangstelling zien wij ons genoodzaakt van locatie te veranderen.

Waar?	Accommodatie:	
Gemeentelijke jongensschool	Verwarme zaal	400 m2
Rechtstraat 69	Ruimte in openlucht	3.000 m2
2418 Lille	Deuren open om 7 uur!	
(130 km over de grens)		

Het hele gebeuren wordt ondersteund door een grootscheepse reclame-campagne in binne- en buitenlandse maandbladen.

Lille is te bereiken langs snelweg E 34 afrit 21 of langssnelweg E 314 afrit Herentals-Oost

Voor meer inlichtingen of reserveraties:

Van Echelpoel Leo	Tel.: 014/23.00.55
Boekapelstraat 82	voor Nederland
2418 Lille	Tel.: 0932 14230055

De deelname ten toegang is gratis!

Het mysterie van de postduif

Navigatie bij de vogeltrek

prof. dr. Anthonie Stolk

De berekening van de juiste koers om thuis te komen, blijkt bij bijen en mieren nog slechts vrij eenvoudig te zijn. In een tegenovergestelde richting als die waarin ze zijn gekomen, keren ze terug.

Op die manier moeten ze wel in de naaste omgeving van korf, kast of nest terugkeren. Zijn ze op de uitreis zigzag gevlogen of gelopen, dan blijken ze nog in staat te zijn om uit alle afstanden en koersen samen de juiste koers regelrecht op huis aan te berekenen. Deze prestaties mogen dan op zichzelf wonderlijk zijn, ze zijn tot op zekere hoogte nog wel te begrijpen. Volkomen onbegrijpelijk echter wordt het vaststellen van de juiste koers voor de thuisreis bij vogels zoals spreeuwen en postduiven. Daar een niet onbelangrijk aantal vogelliefhebbers duiven houdt en deelneemt aan de wedstrijdvluchten, is het goed om aan de trek in een artikel wat aandacht te besteden.

Uit Zuid-Zweden, Zuid-Finland, Denemarken en de Baltische landen trekken elk jaar in de herfst grote zwermen spreeuwen om in Zuid-Engeland, Zuid-Ierland en Noord-Frankrijk te overwinteren. Door dr. A.C. Perdeck werd met een deel van deze reizigers een indrukwekkende proefneming gedaan, waarvan de resultaten in 1958 werden gepubliceerd.

Niet minder dan elfduizend doortrekkende spreeuwen werden in de omgeving van Den Haag gevangen. Vervolgens werden ze geringd en zeshonderd kilometer naar Zuid-Zuidoost-Zwitserland vervoerd. Ze werden tussen Genève, Zürich en Bazel vrijgelaten. De vraag was nu hoe er verder werd gevlogen. Naar het zuidwesten (de gewone richting) of zouden de spreeuwen in staat zijn om het gedwongen transport op te merken en op grond van de verkregen gegevens tegenmaatregelen te nemen?

Met een groot aantal geringde spreeuwen werd een verrassend antwoord verkregen. Alle jonge vogels, die eerst de afgelopen maanden in het Oostzeegebied uit het ei waren gekomen, in hun

korte leven de grote reis nog niet eerder hadden gemaakt en het doel van de tocht helemaal niet kenden, bleken naar het zuidwesten te vliegen: parallel bijgevolg aan de koers van hun aan de Hollandse vangnetten ontkomen soortgenoten. De gegevens van de trekrichting zijn blijkbaar aangeboren. Op die manier kwamen ze in gebieden terecht, waar Oostzee-spreeuwen tot dan toe vreemd waren; in Spanje en Portugal. Bij de andere spreeuwen werd echter een ander gedrag geconstateerd. Die hadden in de voorafgaande jaren al reiservaring opgedaan en kwamen om zo te zeggen meer beslagen ten ijs dan hun jongere soortgenoten. De meesten van hen bleken naar het noordwesten te vliegen en op deze manier bereikten ze op deze voor hen ongewone koers hun oorspronkelijke winterverblijven in Zuid-Engeland en Noord-Frankrijk.

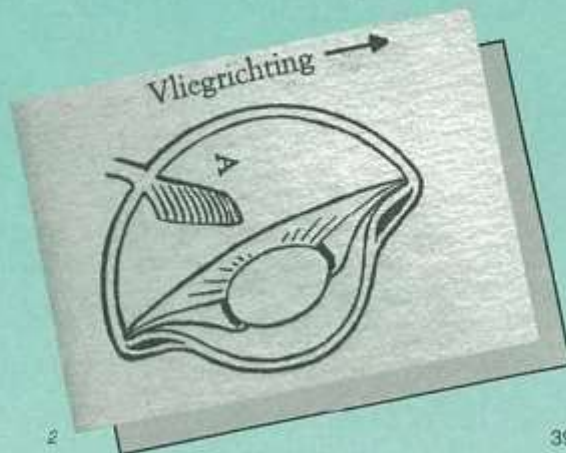
Goed beschouwd hebben we hier met twee verschillende soorten oriëntatiemethoden te doen. Voer zijn eerste reis brengt de jonge spreeuw alleen gegevens met zich mee over de richting waarin hij moet wegtrekken. Ook het vermogen om deze richting met behulp

van zijn oriënteringsmechanisme te bepalen brengt hij als reisbagage mee op zijn lange tocht. Daarentegen beschikt de oudere vogel over het vermogen om te navigeren.

Overigens is navigatie een kunst. De tegenwoordige verblijfplaats moet worden bepaald en vervolgens dient de juiste koers dan worden ingeslagen, die vandaar naar het gewenste doel leidt. Navigatie moet altijd dan worden verkregen als het doel zelf niet kan worden gezien, gehoord, geroken of op andere directe wijze waargenomen.

Zowel mensen als dieren kunnen op meerdere in principe verschillende manieren navigeren. Volgens bekende merkpunten in het landschap, zoals bergketens, rivierbeddingen, kusten, straten, kerken, boerderijen en bomen; geografisch bijgevolg. Astronomisch volgens de stand van de zon, de maan of de sterren. Ook de oriëntering met behulp van magnetische velden blijkt mogelijk te zijn.

Bij het toepassen van wetenschappelijke kennis steekt de mens echter erbarmelijk bij de dieren af. Tot in de dertiende eeuw waagden de zeevaarders zich

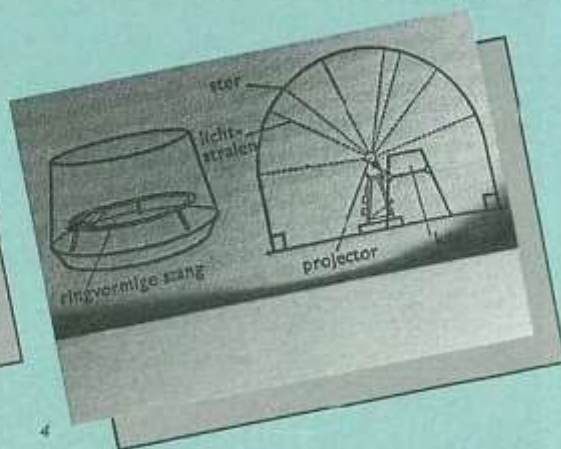
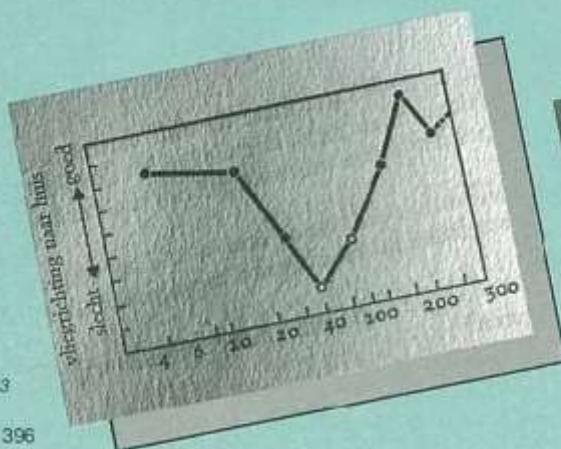
nooit buiten het zicht van de kust. Door de uitvinding van het magneetkompas werd onder anderen Columbus in staat gesteld om in volle zee een rechte koers aan te houden. Zou men hem midden op de Atlantische Oceaan hebben gevraagd, waar hij zich precies bevond, dan zou hij het antwoord schuldig zijn gebleven. Precies als bij de onervaren jonge spreuwen werden alleen de richting- en kompas-oriëntatie benut. Eerst toen in 1730 het spiegelsextant voor de juiste bepaling van de zonnestand in de scheepvaart werd ingevoerd en een nauwkeurig lopende chronometer als scheepsklok werd ontwikkeld, bleek de mens tot dezelfde prestatie in staat te zijn als die van de ervaren spreuwen, toen ze door de mens afgedreven toch hun reisdoel bereikten. Menselijke zeevaarders konden van toen af bij heldere hemel steeds hun positie bepalen. Men kon Rio de Janeiro, het eiland Cuba of de haven van New York aandoen zonder eerst langs de kust te moeten zoeken. Evenals de insekten en de trekvogels bedrijven sedertdien de zeevaarders zowel geografische als astronomische navigatie, afhankelijk van de situatie waarin ze zich bevonden. Zoals de kapitein van een schip in volle zee zich op de sterren en onder de kust bij het binnenlopen van een haven zich op kentekens op het land oriënteert, zo doen dat ook de bijen en de vogels. De vogels oriënteren zich op grote delen van hun tochten astronomisch, terwijl in de buurt van hen bekende doelen hiervoor tekens op het land worden gebruikt. Het herkennen van de geboorteplek vanuit de lucht moet zeker niet worden overschat. Een aantal gevederde wereldreizigers (het roodborstje *Erithacus rubecula* bijvoorbeeld) trekken alleen tijdens de nacht. Onverwacht op een lentemorgen zijn ze dan in dezelfde tuin, waar ze ook het vorige jaar hebben gebroed. Hier moeten wij wel concluderen dat de astronomische oriëntering hen opmerkelijk dicht bij het doel heeft gebracht.

Anderzijds corrigeren de globetrotters vaak onderweg al hun astronomisch gerichte, rechtlijnige koers naar aanleiding van bepaalde aanknopingspunten op het land. Zo schijnt het bijvoorbeeld zeker te zijn, dat dagtrekkers die in de lente over West-Afrika naar het noorden vliegen, door de naar het noordoosten zwenkende kustlijn niet zo lang van hun noordelijke richting worden afgeleid, totdat de rotsen van Gibraltar in zicht komen. Eerst dan blijken ze van het ene continent naar het andere over te steken.

Overigens wijkt het grote aantal Amerikaanse buizerds dat ieder jaar tweemaal de landengte van Midden-Amerika passeert, van de rechte koers af en volgt de Pacificzijde van de Sierra Madre. De vogels doen dit blijkbaar om een nuttig gebruik van de thermiek van het gebergte te kunnen maken voor gemakkelijke glijvluchten, waarbij de lichaamskrachten kunnen worden gespaard. Men spreekt hier van **leidlijnen**, waaronder de goed zichtbare oppervlaktevormen van de aarde moeten worden verstaan, die de vogel beïnvloeden bij de juiste keus van zijn trekwegen en hem in zekere zin leiden. Rivieren moeten daarbij ook worden genoemd. Zo kan men bijvoorbeeld bij München in de omgeving van Hannover begin juli kokmeeuwen waarnemen, die langs de Werra vliegen en dan verder naar het noorden de Weser volgen. Ze vinden op die manier feilloos hun doel, dat in de zuidelijke Noordzee is gelegen. Door grauwe ganzen schijnen zelfs vaste traditionele wegen te worden benut. Door vooraanstaande deskundigen wordt er niet aan getwijfeld, dat ze elke rustplaats op de lange reis precies kennen. De kennis van al die details geven de ganzen door aan volgende generaties en op die manier worden ze met de reisroute bekend, die naar de praktijk en eeuwenlange ervaring leert, de minst riskante is. Bij de bijen kan men datzelfde verschijnsel ook observeren. Tussen de korf of kast en een rijk nectarveld is een

echte kleine luchtbrug gelegen. De dieren houden in het begin een volgens het zonnekompas lijnrechte koers en de kortste weg. Hebben ze herhaalde vluchten langs dezelfde weg gehad, dan wijken ze er al spoedig van af, terwijl ze rechts en links duidelijke punten in het landschap veel liever als oriëntatiepunten gebruiken dan de stand van de zon. Als zodanig kunnen een boerderij, een heg of een molen worden gebruikt, alsmede een alleenstaande boom of een kerktoeren.

De astronomische navigatie is heel wat moeilijker dan de eenvoudige kompas-oriëntatie. Hiervoor moet het dier (een ervaren postduif of een spreuw bijvoorbeeld) van drie dingen op de hoogte zijn: de tegenwoordige standplaats, de positie van het doel en de geografische ligging van beide punten ten opzichte van elkaar. Dit houdt in dat bij het kompas nog het vermogen van plaatsbepaling en een soort geografisch voorstellingsvermogen komen. Men spreekt hier van het zogenaamde **kaart-kompas-ontwerp**, dat afkomstig is van de bekende duivenonderzoeker dr. Gustav Kramer van het Max Planck Instituut voor Geografisch onderzoek. Helaas heeft hij in 1960 in de Alpen een dodelijke val gemaakt, toen hij een paar rotsduiven *Columba livia*, de stamouders van onze duiven wilde vangen. Voor zijn onderzoek waren ze even waardevol als dat ze zeldzaam waren. Met deze rotsduiven wilde hij een wellicht bijzonder hoge prestaties leverend postduivenras kweken. Onwillekeurig vraagt men zich af hoe een dergelijke plaatsbepaling door de vogel wordt uitgevoerd. De mens kan dit kunstwerkje alleen volbrengen met behulp van een op de tweede gelijklopende klok (chronometer), een precisiesextant en boldriehoeksmeting. Met de computer gaat het wat sneller, maar nog niet lang geleden had een gecofende navigatie-officier dan nog met tabellen en rekenformules ongeveer twintig minuten nodig, voordat hij de positie van het schip had bepaald. Van

osel

postduiven weet men echter dat ze binnen enige seconden na het loslaten, weten op welke plaats ze zich bevinden. Hoe dit precies gebeurt, weten we nog altijd niet. Juist op dit gebied beschikken we over een groot aantal opmerkelijke gegevens, maar die kunnen nog niet goed met elkaar in verband worden gebracht.

Een ervaren postduif weet zijn til uit vreemde streken met grote waarschijnlijkheid te bereiken. Zou hij misschien tijdens het vervoer de weg merken? Om deze mogelijkheid uit te sluiten, heeft men ze in verduisterde lichtdicht-afgesloten kooien vervoerd. Men heeft labyrintachtige tochten door de stad gemaakt en ook zelfs onderweg op een draaiende schijf geplaatst om ze volkomen in de war te brengen. Al die pogingen hielpen echter niets. Ondanks dat kwamen de meeste duiven veilig thuis. De plaatsbepaling moet dus inderdaad eerst tijdens het loslaten zijn uitgevoerd. Nog vreemder werden de zaken door een serie experimenten, die door Gustav Kramer werden verricht. Ze werden door dr. Hans Löhre van het vogelstation Radolfzell in 1964 als volgt beschreven: Volkomen onervaren jonge duiven werden in grote voliëres ondergebracht, waar ze alleen een beetje heen en weer konden fladderen. Uiteraard was rondvliegen om de omgeving enigszins te leren kennen, niet mogelijk. Bijgevolg konden ze niet meer van de wereld zien dan het uitzicht vanuit de kooi. Ze mochten zelfs de kooi aan de buitenkant zien.

Door de onderzoeker uit Wilhelmshaven werden de duiven voor hun eerste vlucht 150 kilometer naar het zuiden naar Osnabrück vervoerd. Opmerkelijk genoeg vond een groot aantal van deze beginners niet alleen globaal de juiste richting naar huis, maar landde onmiddellijk op het dak van de voliëre. Ongewijfeld hadden deze postduiven de indruk van hun geboorteplek uitsluitend vanuit de kooi in zich opgenomen.

Onwillekeurig vraagt men zich hier af wat een duif moet zien om de oorspron-

sche ligging van zijn huis te weten te komen.

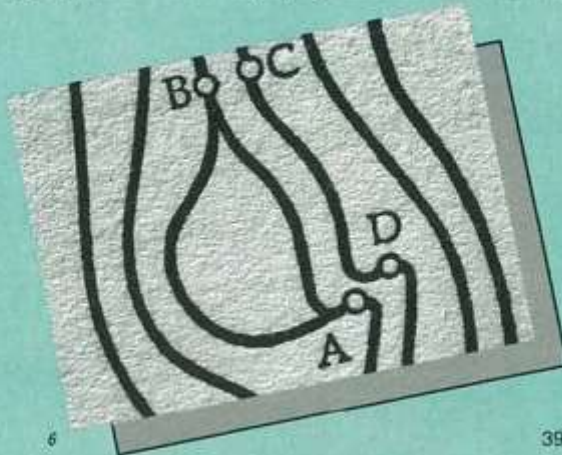
Met het oog daarop beperkte Gustav Kramer het uitzicht van andere, eveneens onervaren, jonge duiven nog meer. Hij liet een hoge schutting om de voliëre bouwen, waardoor de bewoners ook het zicht op de horizon en de omgeving werd benomen en alleen de hemel onbedekt bleef. Deze duiven werden honderdvijftig kilometer naar Osnabrück vervoerd en daarna bleek geen enkele vogel zijn thuis in Wilhelmshaven terug te vinden. De dieren bleken na het loslaten volkomen in de war te zijn. De plaatsen waar de duiven werden gevonden, lagen in alle windrichtingen en om de startplaats verspreid.

Worden postduiven zo opgevoed, dat ze noch van de horizon noch van de omgeving iets kunnen zien, dan kunnen ze in het geheel niet het vermogen ontwikkelen om zich nauwkeurig op hun thuis te oriënteren. Waarom postduiven echter voor astronomische navigatie het zicht op de aarde absoluut nodig hebben, is tot op heden nog niet volkomen duidelijk geworden. Men kan in dit opzicht momenteel nog slechts vermoedens hebben. Een vergelijking met een navigatie-officier kan hier verhelderend werken. Zo heeft de zeeman bij het vaststellen van de hoogte van de zon met behulp van zijn sextant de horizon als uitgangspunt nodig. Men kan zich nu afvragen of de vogel ook de hoogtehoek van de zon meet.

Evenals de mens heeft de vogel camera-ogen. De ogen van de mens zijn echter lang niet goed genoeg om de hoeken van de zon tot op een graad nauwkeurig te meten, om nog maar te zwijgen van tot op een paar boogminuten of -seconden nauwkeurig, wat voor astronomische navigatie wel vereist blijkt te zijn. Onwillekeurig vraagt men zich af of een vogel iets dergelijks zou kunnen presteren. Het nauwkeurig bestuderen van een postduifvogel in dwarsdoorsnede kan verhelderend werken. Er blijkt een fundamenteel verschil met ons oog te zijn, dat onmid-

dellijk in het oog springt. Vanuit het netvlies (de gevoelige plaat of film van de camera) steekt een kamvormig orgaan omhoog. Het bevindt zich op de plaats, waar de oogzenuw het netvlies verlaat. Dit is de plaats waar bij de mens de voor lichtprikkels ongevoelige blinde vlek ligt. Geroemd orgaan is als **pecten** of **kam** bekend. De functie daarvan was eerst een compleet mysterie. Deskundigen dachten zelfs aan een ernstige fout van Moeder Natuur, een onvergefelijke fout zelfs. Door dit palmtakje zou immers de projectie van het beeld op het netvlies gehinderd moeten worden. Overigens is de functie van het pecten nog altijd niet bekend. Toch ligt het voor de hand dat dit van veel bloedvaten voorziene orgaan een onderdeel van de postduifsextant vormt. Wellicht wordt de schaduw die het op het netvlies werpt, door gevoelige zintuigen afgetast en wordt het als maatstaf voor de zonnestand berekend. In geen geval kan worden ontkennd dat een vogel tot het meten van hoeken van sterk uiteenlopende grootte in staat is.

In vaste overtuiging dat postduiven inderdaad met hun pecten of op andere wijze exacte hoeken kunnen berekenen, ontwierpen professor G.V.T. Matthews van de universiteit in Cambridge en dr. C.J. Penrycuick gelijkluidende opvattingen met betrekking tot de navigatie van postduiven. Penrycuick heeft de volgende opvatting. Door de vervoerde duif wordt bij de start in de tijd van een seconde de hoogtehoek van de zon boven de horizon gemeten. Hij herinnert zich gelijktijdig hoe hoog de zon om dezelfde tijd van de dag in zijn standplaats stond. Staat deze nu hoger, dan betekent dit, dat de vogel naar het zuiden is gebracht en bijgevolg moet hij naar het noorden vliegen om weer thuis te komen. Hij zou op overeenkomstige wijze kunnen weten of hij naar het oosten of het westen werd getransporteerd. Theoretisch zou dit tenminste kunnen worden nagegaan door een vergelijking van de snelheid, waarmee

de zon van hoogte verandert. Het volgende eenvoudige voorbeeld kan verhelderend werken. Stel dat vanuit de duivetil gezien de zon 's middags om twaalf uur precies in het zuiden staat. Tijdens de komende minuut verandert ze dan haar hoogte niet, omdat ze precies in haar culminatiepunt staat. Is de duif nu naar het westen getransporteerd, dan heeft de zon om twaalf uur haar hoogste punt nog niet bereikt. Ze blijkt nog te stijgen en wel des te sneller naarmate de duif verder naar het westen werd gebracht. Hieruit zou het dier kunnen concluderen, dat het naar het oosten moet vliegen om weer veilig thuis te komen.

De duif zou uit beiden (de oost-west-component en de noord-zuid-component, bovendien de resultaten kunnen bepalen om de juiste koers naar huis te kunnen berekenen. Men vraagt zich af of dit niet een beetje teveel verlangd is. Op welke manier moet de postduif echter anders navigeren?

De vogel zou in ieder geval over de volgende capaciteiten moeten beschikken: een tijdzin of nog beter een inwendige chronometer, die steeds bijzonder precies de plaatselijke tijd van zijn standplaats aanwijst. Vervolgens het vermogen om het tijdsverloop op de seconde te kunnen meten en de verandering in de zonnestand (uitgedrukt in boogminuten en boogseconden) precies te kunnen waarnemen. Als gevolg daarvan moet hij dus praktisch de gang van de zon als beweging kunnen zien, zoals wij dit kunnen als we vanaf een vaststaande telescoop de zon bekijken.

Jammer genoeg is het zeer moeilijk om dit alles met behulp van experimenten na te gaan. Deze opvatting kan eigenlijk tot nu toe niet worden bewezen of weergelogd. Vooral zijn er enige opmerkelijke zaken, die zich helemaal niet door de zojuist beschreven opvatting laten verklaren.

Zo zou men bijvoorbeeld moeten aannemen, dat een getransporteerde duif bij de start de vliegrichting naar huis des te nauwkeuriger inslaat, naarmate

hij verder van huis wordt losgelaten. Het komt er eigenlijk op neer dat de postduif lange transport-afstanden beter zou kunnen herkennen dan korte. Dit is echter in het geheel niet het geval.

Volgens dr. Klaus Schmidt Koeng (1965) vliegen postduiven tot een afstand van ongeveer 25 kilometer van de duivetil in het algemeen zeer goed doelbewust weg. Tussen 25 en 120 kilometer ligt een dode zone van waaruit de dieren niet of slecht en met de grootste moeite hun thuis terug kunnen vinden. Daar voorbij vliegen de postduiven echter precies in de juiste richting naar huis.

Men kan zich afvragen of dit betekent dat we met twee verschillende astronomische navigatiemethoden hebben te doen. Eén voor de grote en één voor de kleine afstanden. Waarom ontvangt het navigatiezintuig van de postduif in de dode zone geen of absoluut ontoereikende informatie? De ene vraag stapelt zich op de andere en voordat we het weten zitten we wat dit betreft in een compleet mysterieus labirint.

Er zijn overigens nog meer van zulke verwarrende zaken. Wij laten ze hier rusten, maar willen nog een praktische opmerking maken. Op Hawaii heb ik het meegemaakt dat postduivenkwekers hun wedvluchten alleen 's nachts houden. Ook deze postduiven blijken stipt naar huis te komen: zonder zon bijgevolg. Bovendien zijn ook de Europese postduiven niet verloren als de zon zich tijdens de vlucht achter dikke wolken verbergt. Weliswaar blijken de prestaties dan heel wat minder te zijn, maar toch bereikt een groot aantal dieren de duivetil.

Waarop oriënteren de duiven zich, als de zon verstek laat gaan? Misschien op het aardmagnetische veld.

In dit opzicht is het interessant dat de wiskundige Lester Talcott van het instituut voor praktische wiskunde van IBM in New York met zijn onderzoek aansluit op een punt, waar de Duitse wetenschap bij het onderzoek naar het magnetische zintuig van de postduif in

1933 is blijven staan.

Beschouwt men de verticale inclinatie van de veldlijnen, dan ziet men dat deze bij het magnetische noorden en zuiden precies loodrecht op het aardoppervlak staan, terwijl ze aan de equator daaraan parallel lopen. Tussen de magnetische noordpool en de magnetische equator kan men dus stellen, dat hoe noordelijker een punt op de aardbol ligt, des te steiler komen daar over het algemeen de magnetische veldlijnen binnen. Op grond van theoretische overwegingen ziet Talcott het als volgt. Afgezien van bepaalde afwijkingen, laat de geografische breedte van elk punt op de aardbol zich met behulp van de steilheid van de invallende magnetische veldlijnen bepalen. Een naar een bepaald punt getransporteerde duif, die in staat is om deze steilte te herkennen, moet te allen tijde weten of hij zich ten noorden of ten zuiden van de duivetil bevindt.

Hiermee is al het eerste aanknopingspunt gevonden met het feit, dat het aardmagnetisch veld niet alleen te gebruiken is voor kompasoriëntatie, maar ook voor navigatie.

Overigens is belangrijk moeilijker de vraag te beantwoorden of met het aardmagnetisch veld ook een transport van oost naar west is te herkennen. Zo zonder meer blijkt dat ongetwijfeld niet mogelijk te zijn. Ook hiervoor heeft Talcott een hypothese paraat. De oriëntatie op het magnetische veld wordt met die op het veld van de zonnestraalen vergeleken. Het is alsof de dier met een magnetisch zintuig in het noorden een soort magnetische zon waarnemen. Overigens blijft deze steeds op dezelfde plaats, zodat een ingewikkelde verrekening van de koers met het tijdstip van de dag in het geheel niet nodig is. Wat dit betreft zou het magnetisch kompas nog heel wat eenvoudiger zijn dan het zonnekompas. Van de nectarverzamelers onder de mieren en de bijen is bekend, dat ze zelfs opabyrinthachtige zigzagwegen alle afstanden en koersen kunnen verrekenen en op

7

398

8

osel

De l

die manier vanuit iedere willekeurige plaats langs een rechte weg hun huis terug weten te vinden. Postduiven leveren wellicht dezelfde prestatie met koersberekeningen ten opzichte van het magnetische noorden.

De Amerikaanse wiskundige Talkington nam interessante proeven om zijn opvatting experimenteel na te gaan en te toetsen. Het thuis van zijn postduiven was Fort Monmouth in de staat New Jersey. Van daaruit transporteerde hij zijn dieren 140 kilometer naar het westen van New Hannover. Hij had hiervoor een bijzonder beangwakende reden. Door langdurige aardmagnetische metingen was aangetoond, dat er van New Hannover twee geografische zeer verschillende wegen naar Fort Monmouth leiden met een vrijwel gelijke karakteristiek. Als gevolg daarvan zou een magnetische zintuig de vogels langs beide routes naar huis moeten leiden. Het was dus de vraag hoe de vogels zouden vliegen.

De losgelaten vogels werden met een vliegtuig gevolgd, waarbij ze voortdurend werden geobserveerd. Door de dieren werden inderdaad de beide wegen gebruikt, ofschoon de ene een grote omweg tot vrij wel door Philadelphia maakte.

Bij een tweede experiment werden dezelfde duiven door Talkington 155 kilometer naar het noorden getransporteerd. Hij had daar met zijn bijzonder gevoelige instrumenten een plaats ontdekt, vanwaar een aardmagnetisch slop naar een plek liep, die dezelfde aardmagnetische karakteristiek heeft, maar heel ergens anders ligt. Zijn theorie werd ook hier bevestigd. De postduiven vlogen het slop binnen en cirkelden dagenlang rond om de magnetisch juiste maar geografisch foute plek.

Volgens Talkington zou het magneetkompas van de postduif in het kamorgaan of pecten (zie afbeelding) zijn gelegen. In elk geval moeten nadere bijzonderheden over de functie van een magnetisch zintuig eerst nog uitvoerig worden onderzocht.

Op die manier duiken op het vrijwel onmetelijke onderzoeksvlak van het magnetische zintuig en andere zintuigen achter elke nieuwverworven wetenschap steeds meer opvattingen en vragen op, die niet alleen de deskundigen en vakmensen de adem doen inhouden. Momenteel werden door ons al diepgaande voorstellingen verworven van de bijna magisch aandoende techniek, waarbij de natuur het contact tussen het milieu en haar schepselen tot stand brengt. Toch staat de ontdekkingsgeest van de mens nog steeds als een sterrekundige voor de oneindigheid van verborgen wonderen. Er is blijkbaar niets moeilijker dan de processen te leren kennen, waarmee wij mensen de wereld leren kennen.

Denkt men aan de lange-afstand-vlieger onder de trekvogels, zoals de pijlstormvogel uit de Pacific, dan lijken de navigatieproblemen bij de postduif nog vrij eenvoudig. Laten wij echter niet vergeten dat laatstgememde overigens een afstammeling van de rotsduif is, een standvogel.

Illustraties

1. Experiment waarbij eliduidend spreuwen werden gevangen, die op hun najaarstrek waren, van het Oostzeegebied naar het overwinteringsgebied (dat als een gestippeld vlak is aangegeven) en een tussenlanding maakten. Ze werden naar Zwitserland getransporteerd. na hun vrijlating trokken de jonge onervaren spreuwen in de oorspronkelijke trekrichting verder en kwamen in het gestreepte gebied terecht. Slechts de ervaren spreuwen, die de reis al één- of meermalen hadden ondernomen ontdekten het bedrog en veranderden hun koers zodanig dat ze op de bestemde plaats arriveerden. Een staaltje van fantastische navigatiekunst.

2. Pecten of kamorgaan (A) wellicht de mysterieuze sextant in het vogelooi.

3. Postduiven vinden uit verre en dichtbijzijnde plaatsen heel goed hun weg naar huis terug. Tussen afstanden van 25 en honderd kilometer van de duiventil bevindt zich echter een dode zone die tot nu toe nog niet wordt begrepen.

4. Planetarium met projector (zwart) die met fijne lichtstralen (stippellijnen) kunstmatige sterren op de koepel werpt. Naast de projector de kooi van de braamsluiers met de ringstang.

5. De beide vliegrichtingen van de braamsluiper op zijn vlucht van Duitsland naar Afrika. Het keerpunt ligt in het gebied tussen Israël en Cyprus.

6. Zouden postduiven zich op het aardmagnetische veld oriënteren?

Door de lijnen worden plaatsen verbonden met een overeenkomstige magnetische karakteristiek. Experiment van dr. Talkington. Brengt men postduiven van A naar B, dan komen ze langs twee verschillende wegen naar huis terug, omdat er nu eenmaal twee verschillende wegen zijn met dezelfde magnetische karakteristiek. Vervoert men echter de vogels van A naar C, dan vinden ze hun huis niet en kunnen ze dagenlang bij D ronddwalen.

7. Vlucht kraanvogels tijdens de trek tegen de avondzon. Deze vogels oriënteren zich in de nacht op de sterren en overdag op de zon.

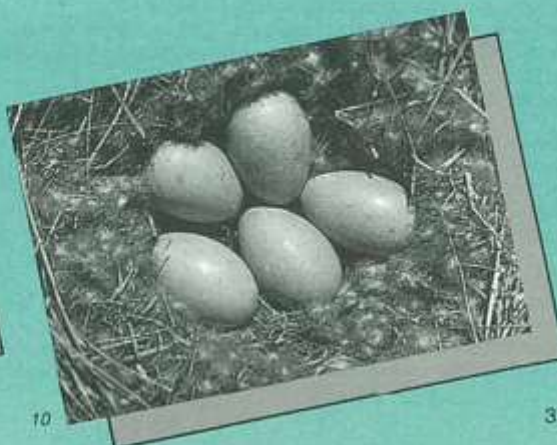
8. Spreeuwenzwerm tijdens de trek. Door de massale troep van deze weergaloze navigatiekunstenaars, kan de zon zelfs worden verduisterd.

9. Braamsluiper: knik in trechtroute

10. Nest met eieren van de braamsluiper

9

10

Een tipje agapornis

De groep van agaporniden wordt gewoonlijk ingedeeld in twee categorieën, te weten een groep welke ene witte, onbevederde oogring bezit (fisherie, personata, nigrigenis en liliana) en een groep, waarbij deze witte onbevederde oogring ontbreekt (roseicollis, pullaria, taranta, cana en swinderiana)

De agaporniden, die tot de groep behoren, welke een witte, onbevederde oogring bezitten (de zgn. personata-groep), zijn zeer nauw aan elkaar verwant en tonen qua tekeningspatroon veel overeenkomst.

Van deze groep agaporniden worden de fisherie en de personata het meest gehouden. Binnen de 'personata-groep' zijn dan ook de meeste mutaties opgetreden bij deze twee soorten.

Als eerste soort van de zgn. personata-groep wordt de fisherie nader onder de loep genomen.

Agapornis fisherie lichtgroen (=wiltvorm)

De standaard van de N.B.v.V. geeft samengevat het volgende ideaalbeeld:

Kop en masker:

Voorhoofd en wangen diep oranje-rood, via een warm bronsgroene zone overgaand in de lijfgele nekkleur. Bef egaal oranje-rood tot de scheiding met de grasgroene borstkleur. Deze kleurscheiding, die scherp moet zijn, bevindt zich ter hoogte van een lijn, die loopt van vleugelbocht naar vleugelbocht.

Vleugels:

Vleugeldek donker grasgroen, de vleugeldekveertjes geven een iets gehamerde indruk. Primaire vleugelpennen blauw-zwart met een vaalgroene buitenvlag. De duimveertjes zijn geel.

Lichaam:

Bef oranje-rood. Bulk, flanken en anaalstreek grasgroen. Mantel donker grasgroen (gelijk aan vleugeldek). Stuit grijs-achtig violet.

Staat:

Bovenstaartdekveren donker grasgroen. Onderstaartdekveren grasgroen. De grote staartveren, welke nagenoeg bedekt worden door de boven- en on-

derstaartdekveren, tonen een oranje-rode-gele-zwarte dwarstekening en aan de uiteinden een smalle, hemelsblauwe rand. De buitenste staartveren hebben een blauw-groene buitenvlag.

Ogen:

Donkerbruin. Om het oog bevindt zich een witte, onbevederde ring van washeid.

Snavel:

Diep koraalrood, met aan de snavelbasis een witte snavelriem.

Poten:

Grijs, nagels donkergrijs.

Formaat:

Plm. 15 cm.

Keurtechnische aanwijzingen:

Evenals bij de roseicollis het geval is,

zal de fisherie over het algemeen voldoen aan de gestelde norm t.a.v. het formaat (15 cm).

In een onderling vergelijk met de roseicollis zal de fisherie evenwel als klein van stuk en iel van model overkomen. De standaard geeft een duidelijk verschil aan in het formaat tussen beide soorten. Qua formaat en model dienen de agaporniden dan ook naar de specifiek voor de betreffende soort in de standaard gestelde eisen te worden beoordeeld. De fisherie dient dan ook een **voor zijn soort** robuuste gestalte te bezitten.

De oranje-rode maskerkleur moet diep en helder zijn. De kleurovergangen op de kop moeten gradueel zijn, m.a.w. een geleidelijke overgang tonen van het diep oranje-rode voorhoofd via een bronsgroene zone naar de olijfgelne nekkleur. De aftekening van het oranje-rode masker dient een regelmatig verloop te hebben en de overgangzone dient egaal van kleur te zijn.

De dekkleur moet helder, donker grasgroen van kleur zijn met een regelmatig hamertekening. Zwarte tekening op het vleugeldek is niet toegestaan.

Diep gele duimveertjes genieten de voorkeur. Rood in de duimveertjes is niet toegestaan.

Bij de lichtgroene genieten grijze poten en nagels de voorkeur. Lichter gekleurde (eenkleurige) poten en nagels zijn toegestaan. Bonte nagels en poten zijn evenwel niet toegestaan.

Bij een gerichte kweek van de lichtgroene fisherie als tt-vogel letten we in de eerste plaats op het formaat en model. Vogels met duidelijke tekortkomingen t.a.v. formaat en/of model kunnen we beter uitsluiten voor de kweek, tenzij deze uitzonderlijke kwaliteiten bezitten t.a.v. kleur en tekening.

Doch in dat geval zullen deze vogels wel gepaard moeten worden aan vo-

gels met een goed formaat en model. Vervolgens selecteren we op kleur en (de kleur van de) tekening. Evenals bij de roseicollis selecteren we de vogels op een optimaal bezit aan carotenoïde. Deze carotenoïde-kleuren (rood en geel) bepalen met name de kleur van de tekening. Vogels met een fletse maskerkleur sluiten we bij voorkeur uit voor de kweek. Ook moeten we erop

letten, of het masker voldoende diepte bezit (d.w.z. ver genoeg door loopt op de borst).

Ook bastaardering kan hierin een rol spelen. Bastaarden van de soorten uit de zgn. personata-groep onderling zijn zonder meer vruchtbaar. Bastaarden van de fisherie x personata in de wildvorm zijn duidelijk herkenbaar aan de gecombineerde koptekening van beide

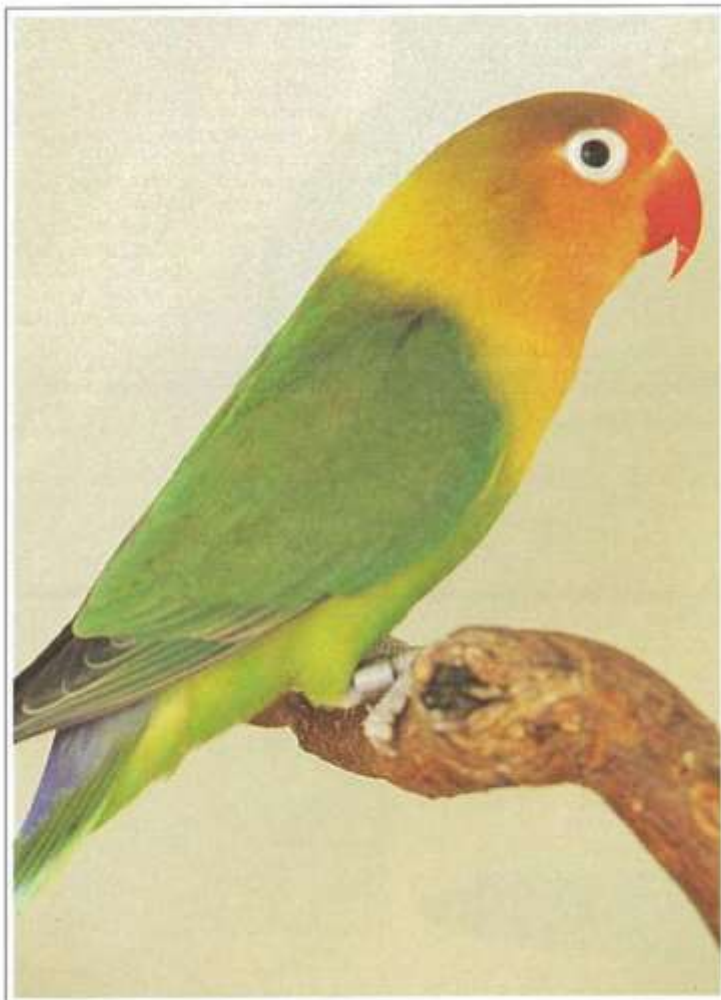
soorten. In de volgende generaties worden deze kenmerken minder zichtbaar. Indien personata-bloed in een fisherie-stam wordt gekweekt, beïnvloedt dit onder meer de kleur en tekening van het masker. Zo zal het masker niet helder oranje-rood zijn (er komt enigszins zwart eumelanine in het masker) en zal het masker te kort worden (bij de personata beperkt het oranje-rood zich tot de kop).

Het kweken van bastaarden van agaporniden heeft geen enkele zin. In de eerste plaats worden deze bastaarden niet gevraagd als tt-vogel en in de tweede plaats worden hiermee geen enkele soort agapornide verbeterd.

Wanneer we de lichtgroene fisherie op de foto bekijken, kan het volgende opgemerkt worden:

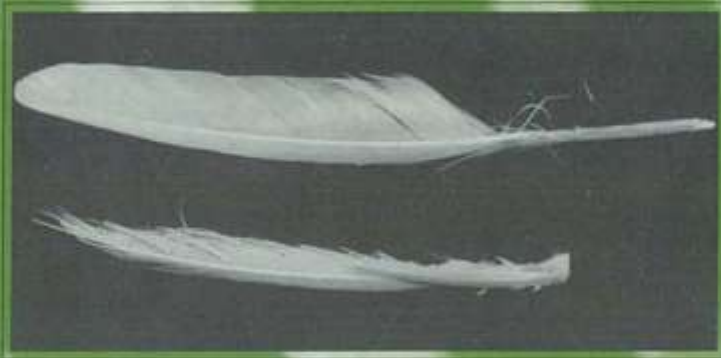
- het type (formaat en model) van deze vogel is zonder meer goed. Deze vogel voldoet duidelijk aan het in de standaard vereiste 'robuuste gestalte'.
- het masker is wat flets van kleur. Deze kan wat dieper en helderder oranje-rood van kleur.
- de dekkleur van deze vogel kan wat helderder, donker grasgroen en daarnaast ook egalier.

Tekst en foto: Gerard Horst.

use!

De /

Afb. 3

Afb. 4

kweker 3 grasparkieten aangeboden voor onderzoek. Het betrof drie mannen waarvan twee grijsgroenopalinen en een grijsgroenopalineovergoten. Deze vogels konden niet vliegen en vertoonden een hangende bevedering rond de nek, de borstbevedering vertoonde een "roeterig" karakter, de slagpennen van de vleugels waren abnormaal smal en los (afb. 1, 2 en 3 en ook de staartpennen en de gehele staartregio hadden deze kenmerken. (Afd. 4)

Daar ik door een toeval de hierboven beschreven artikelen reeds in mijn bezit had, herkende ik deze vogels onmiddellijk als matige silkies.

Bij navraag bleek dat zij uit normale ouders waren gekomen en dat zij normale broers en zusters hadden. Aangezien het hier drie mannen betrof uit "normale" ouders kon recessief-geslachtsgebonden vererving direct worden uitgesloten.

Het lijkt er ook in dit geval op dat deze mutanten autosomaal dominant verer-

ven, dit kon echter niet worden onderzocht.

De vogels waren in slechte conditie, toonden geen belangstelling voor poppen en stierven kort na elkaar nog voordat ze een jaar oud waren.

Wetenschappelijk gezien zijn dit soort mutaties wel interessant maar voor de tentoonstelling is, althans bij grasparkieten, deze mutatie waardeloos.

Op afb. 5 is duidelijk te zien dat de haakjes van de baarden van een slagpen zeer slecht ontwikkeld zijn en derhalve niet in elkaar grijpen. Bij microscopisch onderzoek bleek dat sommige gedeelten van baarden in het geheel geen haakjes bevatten.

Er zijn siervogels waarbij de silky mutatie bewust is ingekweekt zoals silky fantail duiven en silky Bantam kippen. Bij de grasparkiet is deze mutatie voor de tentoonstelling ongewenst en heeft uitsluitend wetenschappelijke waarde.

Literatuur:

D.G. Steele, 1925. Studies of inheritance in pigeons: Lace or silky, a sexlinked character. *Journal of Heredity* 16: pp. 321-327

L.J. Cole and W.F. Hollander, 1939. The inheritance of silky plumage in the domestic pigeon. *Journal of Heredity* 30: pp. 197-201

W.J. Miller, 1956. Silky plumage in the ring neck dove. *Journal of Heredity* 47: pp. 37-40

Afb. 5

use!

De /

Na wit en isabel de rijstvogel in grijspastel ?

Tekst: Alois van Mingeroot
Foto's: auteur en Ton de Bruijn

In de zomer van 1987 zag ik bij een vogelhandelaar twee rijstvogels die me eventjes deden denken dat ik droomde. Na enkele keren in mijn ogen te hebben gewreven zag ik ze echter nog steeds zitten in een grote kooi samen met zes zeg maar gewone rijstvogels. Ze waren allemaal afkomstig van een liefhebber die gestopt was met de hobby en die de handelaar ook verzekerd had dat het de vader met 6 jongen was. De pop was spijtig genoeg doodgegaan.

Zowel de pop als de man waren normaal grijs van kleur maar ze brachten toch twee jongen die duidelijk afwijkend van kleur en in mijn ogen prachtige mutanten waren. Misschien wat hoogmoedig van me, maar ik noem ze grijspastel. Een zeer toepasselijke naam omdat alle kleuren duidelijk opgebleekt waren en zo zacht van tint zijn dat je aan niets anders kunt denken dan aan pastel. Omdat het tevens de gewone grijze is die in opgebleekte vorm ontstond, ligt de naam grijspastel voor de hand. Ik kocht alle zeven exemplaren.

In januari stelde ik de volgende koppels samen:

- 1) grijs x pastel ofwel vader maal dochter;
- 2) grijs x pastel ofwel broer maal zus;
- 3) grijs x grijs ofwel broer maal zus;
- 4) grijs x grijs en eveneens broer maal zus.

Van koppel nummer 4 bekam ik alleen maar onbevuchte eieren. Van de eerste drie koppels, dus 1 t/m 3, verkreeg ik 27 jongen waaronder 7 grijspastellen.

In januari 1989 werden 12 koppels gevormd en op dit moment, eind april, heb ik 11 jonge pastellen.

Ik kweek de rijstvogels in kooien van 40 cm hoog, 40 cm diep en 80 cm breed. De nestkastjes zijn 14 x 14 x 14 cm

waarvan de voorzijde een over de gehele breedte 5 cm hoge opening heeft. Als nestmateriaal nemen ze alleen cocosvezels en als voedsel een mengeling grasparkietenzaden waaraan ongeveer een kwart paddi aan wordt toegevoegd.

Twee maal per dag, s'morgens en s'avonds, verstrek ik C&D eivoer. Verder staat er grit en maagkiesel voor ze ter

beschikking en uiteraard elke dag vers en fris drinkwater.

Ik geef dus geen extra vitaminen of geneesmiddelen. Door de vele jaren ervaring heb ik geleerd dat je alleen gezonde vogels houdt wanneer je ze ook een goede en gezonde voeding geeft.

De vogel heeft een duidelijk gereduceerde lichaamskleur. De kleur van het zwart is enigszins gereduceerd. Een pastelvogel is een vogel waarbij het melanine voor 50% is gereduceerd. De vogel lijkt wel meer dan 50% melanine te bezitten, donkergrijs in plaats van het thans nog aanwezige zwart was eerder verwacht. Maar, de eerste mutanten behoeven nog geen ideaalbeeld te zijn.

De mozambiexsijs als kweek

Serinus mozambicus.

De mozambiexsijs in de natuur, leeft op de Afrikaanse grasvelden met een wiselende begroeiing van struiken en bomen. Hun nesten bouwen zij op ca. 2 meter boven de grond, het is een open nestkom, gemaakt van gras, worteltjes, haar, pluus e.d.

De voeding bestaat uit onkruidzaden en dan vooral graszaden maar ook pikken zij aan bladknoppen en bloesem. Ze broeden in de periode van september tot december. Ze wonen in los kolonie verband, dat alleen daar waar de nestbouw is, afgeschermd wordt voor soortgenoten.

Indien u besluit tot de aanschaf van mozambiexsijs, dan is het goed erop te letten dat u beweeglijke en strak in de veren zittende vogels kiest. Het verschil in geslacht is: De man is voor de borst geel en de pop heeft hier een ketting van puntjes open. De jongen mannon zijn de eerste maanden als de pop getekend, maar kunnen wel al iets intensiever van kleur zijn.

Waar en hoe houden:

Mozambiexsijs kan men in een grote gezelschapsvolière houden met bijvoorbeeld andere vink- en gorsachtigen maar niet met soortgenoten of b.v. edelzangers e.d., of de volière moet dan wel heel groot zijn en met veel groen beplant.

Voor de echte kweek is het mijn inziens een goede methode om ieder koppel apart in een klein vluchtje te plaatsen. Er kan dan bijvoorbeeld een koppel dwergkwartels bij als grondbewoners, om een leuker geheel te krijgen. Als vogels apart in een vluchtje zitten, is er ook betere controle mogelijk en kunnen wij makkelijk ingrijpen als er iets mis zou gaan. Mozambiexsijs kunnen makkelijk buiten gehouden worden.

Ook kan er gekweekt worden in grote broedkooien maar dit is meer voor hier gekweekte exemplaren.

Bij importvogels is een vluchtje toch beter.

De voeding.

Het beste geven wij ze een goed tropenmengsel aangevuld met witzaad, gebroken gepelde haver, hennep, lijnzaad, distel, nigger en maanzaad,

geplette zonnebloempitten en saffloerzaad.

Een ruime keuze uit onkruidzaden zowel verse als gedroogde alsook sla, andjvie, wittlof, kool, appel, sinaasappel e.d. veel graspluimen en meldistels.

Natuurlijk is er nog ei- en universeelvoer en voor en tijdens de broedtijd insectenpaté. Elke dag grit en mineralen plus vers drink- en badwater.

Het kweken.

Importexemplaren hebben een bepaalde tijd nodig om te acclimatiseren. Met hier gekweekte exemplaren zal het kweken eenvoudiger gaan. Wel moeten wij er rekening mee houden dat mozambiexsijs pas in de nazomer beginnen met broeden. Als de man de pop begint te voeren is het tijd om te zorgen dat er nestmateriaal e.d. aanwezig is.

Dit voeren van man en pop komt later ook geregeld voor als zij met nestbouw bezig zijn en ook als de pop zit te broeden.

De pop bouwt met wat hulp van de man, van fijn halfdroog gras, mos, haren en pluus voor de afwerking een klein maar toch stevig nest.

Een plastic korfje kan hier een goed hulpmiddel zijn.

Er zijn 2 tot 4 witte eitjes en het broeden gebeurt door de pop in ca. 13 dagen, waarbij de man in de buurt zit of op de rand van het korfje, en zich in de morgen- en avonduren geregeld welluidend van zich laat horen.

De paring.

De mozambiexsijs hebben als paringshouding een opgericht lichaam met

open vleugels, waarbij de stuit goed zichtbaar is. In een vluchtje is de kans groter om de balts te volgen dan bijvoorbeeld in een broedkooi, omdat de verzorger de vogels niet zo vlug zal storen en zo een goede mogelijkheid heeft om dit gade te slaan; een prachtig gebeuren!

Als de jongen na ca. 13 dagen uitkomen, worden zij door beide ouders gevoerd, waarbij in de begin dagen de pop het actiefst is. Na ca. 7 dagen ringen wij ze met 2,3 mm ringen zoals ook paapjes en de sijsoorten. De jongen blijven zo'n 2 à 3 weken in het nest. In deze tijd en vooral de eerste week is er een grote variëteit aan voedingsstoffen nodig, ook levend voer zoals mierenpoppen en sprinkhanen.

Na het uitvliegen worden de jongen door beide ouders gevoerd. Als er een tweede nest is, dan zal de pop hier meer mee bezig zijn en zal de man het meest bijvoeren tot ze zelfstandig zijn. In deze periode moeten wij de zaak goed in de gaten houden of de ouders niet achter de jongen aan jagen, want dan moeten ze apart gezet worden.

De jonge vogels kunnen bijna één jaar samen blijven, waarna selectie plaats vindt. Een goed hulpmiddel is kleurringen, letten op zang van de mannen, de intensiteitsfactor en als laatste na de rui hebben de poppen het bekende kettingkje voor de borst.

Mozambiexsijs als t.t. vogels.

Wij moeten er op letten dat de vogels minstens één jaar oud zijn om goed op kleur te zijn. Fouten voor de t.t. zijn: Vogels te lal of bovensnavel iets over-

en tentoonstellingsvogel.

groeit. Er op letten dat ze een brede gele doorlopende voorhoofdsband hebben en natuurlijk goed strak in de veren zitten.

Vooral rustige vogels laten zich optimaal beoordelen.

De mozambiek is een goede zangvogel. Als hij alleen zit en niet met soort-

genoten, zingt hij de hele dag door, maar per koppel beperkt de man het zingen tot in de ochtend- en avonduren. Er is één mutatie bekend, deze is lichter gekleurd en het is afwachten hoe deze zich ontwikkelt; er is nog weinig van bekend.

Hoewel er voldoende importvogels te verkrijgen zijn meen ik, dat het een

goede zaak zou zijn indien er meer vogels zouden worden gekweekt en voor de liefhebbers verkrijgbaar zijn.

Tekst: Lucien G.A. Didden.

Gehelmde monnik

Tekst: V. le Krebs
Foto: C. Scholtz/v.d. Hoven

De familie Meliphagidae, de honingeters, herbergt meer dan 160 niet altijd even kleurrijke maar anderszins vaak wel opvallende vogelsoorten.

Het is een veelvormige groep vogels welke zich tevens aan een grote verscheidenheid van biotopen heeft aangepast.

Op een enkele uitzondering na behoren ze tot de avifauna van Australië en de eilanden in het zuidwestelijk gedeelte van de Grote Oceaan, zoals bijvoorbeeld die van de Bismarck archipel, de Nieuwe Hebriden, Nieuw Guinea, Nieuw Zeeland, Timor, de Molukken etc..

Honingeters zuigen uit bloemen de

nectar op nagenoeg dezelfde manier op als de honingzuigers dat doen. Ze zijn allemaal, ongeacht hun formaat en verschijningsvorm, uitgerust met een lange tong die ver uitgestoken kan worden. Aan de basis kan de tong worden opgekruld tot twee lange gootjes om er nectar doorheen te leiden. Het bovenende van de tong, de in vier dele gesplitste punt met elk een wat rafelig stukje, dient als een soort borstel om de nectar op te vangen. Verder bestaat hun voedsel uit diverse vruch-

ten en bessen en om aan de behoefte aan eiwitten te voldoen ook uit insecten, kevers, rupsen, spinnen etc.. Grotere soorten, zoals bijvoorbeeld enkele rassen van het geslacht Philemon, waarover straks meer, verorberen zelfs kikkers, padden en jonge vogels. Het zijn veelal echte boomvogels die in groepjes leven en sociaal zijn tegenover soortgenoten maar onverdraagzaam tegenover andere meestal kleinere soorten.

n, vreemde vogels

Zoals gezegd, een familie van veelvormige en vaak opvallende vogels en die laatste kwalificatie gaat zeker op voor de hierbij afgebeelde 35 cm grote **Gehelme lederkop, Philemon novaeguineae**, welke in 9 rassen voorkomt in o.a. Nieuw Guinea, de Papoea-eilanden en in het Australische Queensland.

Er is tussen man en pop geen uiterlijk waarneembaar verschil, ze zijn beiden gelijk van kleur, vorm en grootte.

Er zijn 17 soorten Lederkoppen bekend, welke overigens lang niet allemaal van een zogenaamde helm, een uitwas op de bovensnavel, zijn voorzien. De naam lederkop hebben ze te danken aan de grote onbevederde plek

rond de ogen. In de Engelse taal worden ze Friar birds genoemd, vrij vertaald Monniksvogels, hetgeen waarschijnlijk wel zal zijn afgeleid van hun eenvoudig van kleur zijnd verenpak, te weten bruin of grijs, in elk geval grauw.

Het zijn allemaal luidruchtige vogels, zeg maar gerust schreeuwers, die optrekkend in kleine groepjes en al fouragerend in bloeiende bomen, voor een geweldig spektakel zorgen. Ze hebben een zeer bewegelijke kop waarmee ze heel snel alle richtingen kunnen uitsdraaien om tegelijkertijd met de supersnel uitgestoken lange tong het voedsel te vergaren. De kop lijkt veel op die van een slang. Met de lange tong wordt elk ander voedsel dan nectar,

zoals vruchten en bessen, eerst betast. Ook zijn de lederkoppen uitgerust met een stel krachtige, vrij lange poten met een stevig voetenwerk waardoor ze in staat zijn om behendig langs de stammen van de bomen te klimmen.

De nesten worden gemaakt van reepjes bast, grasstengels, plantewortels en dergelijke, van binnen gevoerd met fijne zachte plantaardige materialen. De nesten bevinden zich doorgaans hoog in de bomen, 12 en meer meters van de grond, en zijn stevig aan en in een takvork verbonden. Een legsel bestaat gemiddeld uit 3 eitjes die een rosewitte schaalkleur hebben met roodbruine tot wat violetachtige vlekjes.

dan de roodkopeend.

De 43 centimeter grote kuifeend is een vogel van de Oude Wereld en komt voor van Kamtsjatka tot IJsland. Deze eend heeft gedistingeerde witte flanken en is voor de rest zwart gekleurd. Karakteristiek voor deze soort is het kleine afhappende kuifje.

De toppereend heeft een circumpolaire verspreiding om de Noordpool. Zijn verenkleed blijkt sterk op dat van de kuifeend te lijken, maar hij heeft een lichtgrijze rug en de kuif ontbreekt.

Nestelen wordt door duikeenden in meren, plassen en moerassen gedaan, die langs de wallekant voldoende bescherming bieden. De nesten liggen meestal zeer dicht bij het water, maar ze liggen vaak ook dicht bij elkaar.

De gewone en de grote tafeleend nestelen wel in het water tussen het riet. Ze brengen het nest boven de waterspiegel aan met behulp van een stapel plantaardig materiaal: dood riet vooral. De roodkopeend heeft de koekoeksmentaliteit om haar eieren in nesten van andere eenden te leggen. De jongen worden dan door de pleegouders groot gebracht.

Het vrouwtje broedt op de zee tot twaalf eieren en verlaat tijdens de 23 tot 26 dagen durende broedperiode zelden het nest. Als regel verlaat het mannetje haar al voordat de jongen uit het ei zijn gekomen, maar het komt ook wel voor dat de mannelijke toppereend bij zijn gezin blijft. Zo gauw de jongen droog zijn, leidt het vrouwtje ze weg van het nest. Zo lang de kleintjes nog niet kunnen duiken, brengt ze voedsel voor hen naar het wateroppervlak.

De grote tafeleend laat haar jongen spoedig in de steek, terwijl verschillende broedsels dan troepen eerste jaars-eendjes vormen.

Duikende leven van dieren die ze gewoonlijk van de bodem opduiken, alsmede van waterplanten. Voedsel wordt vooral 's morgens en 's avonds en soms ook 's nachts gezocht. Bij voorkeur coen ze dit in ondiep water, terwijl ze 's avonds van grotere en dus veiligere wateren naar kleinere plassen vliegen.

Voor duikende blijkt het opstijgen nogal lastig te zijn, omdat ze eerst een aanloop over het water moeten nemen, voordat ze met hun korte vleugels voldoende opwaartse kracht krijgen.

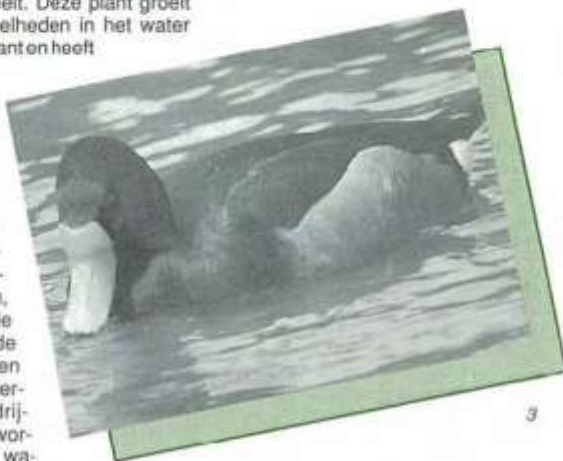
Door de grote tafeleend wordt vooral plantaardig voedsel

gegeten. Daardoor smaakt zijn vlees beter dan dat van onze tafeleend, die vooral diertjes eet, zoals wormpjes, weekdieren, insecten en zelfs wat visjes en kikkertjes. De lekkerste smaak hebben de eenden die geleefd hebben van wilde selderij, die langs de Chesapeake-baai groeit. Deze plant groeit in grote hoeveelheden in het water langs de wallekant en heeft lange fluweelachtige bladeren.

De grote tafeleend eet graag de wortels van deze plant, die naar onze gekweekte selderij smaken. Ze duiken, ontwortelen de planten, bijten de wortels eraf en laten de rest vervolgens wegdrijven. Naar de wortels van deze waterselderij wordt ook door de toppereend en de roodkopeend gedoken, andere eenden zoals de Amerikaanse smient *Mareca americana* wachten (evenals meerkoeten *Fulicinae* dit doen) rustig af totdat de grote tafeleend met een snavel vol met wortels bovenkomt. Dan wordt het voedsel domweg afgepakt.

Sommige duikende zwemmen met behulp van hun vleugels onder water en kunnen ongeveer één minuut (en soms nog langer) onder water blijven. Door kuifeenden en tafeleenden wordt het liefst voedsel in ondiep water gezocht, met een diepte van één tot twee meter, maar toppereenden doen dit in diep water.

Duikende trekken in V-formatie. Van tijd tot tijd maakt de hele vlucht van grote hoogte een indrukwekkende duik

3

in het watervlak. Ze vertonen in het algemeen eenzelfde gedrag als zwevende. Broeden wordt door de duikende in zoet water gedaan. Door sommige wordt de winter op zee doorgebracht of op het brakke water van de stuariën. Ze kunnen daar in grote groepen worden aangetroffen. Weer andere gaan alleen naar zee tijdens hevige koude. In de groep kan een mannenschot optreden. De verhouding mannetjes: vrouwtjes kan wel vijftig op één zijn.

Illustraties

1. Jonge toppereendjes die door een vrouwtje worden bewaakt.

2. Mannetje van de kuifeend: zwart met wit gekleurd mannetje met karakteristiek afhappend kuifje. Het vrouwtje is bruiner, terwijl de kuif rudimentair is.

3. Pecosaca-eend *Netta peopsaca*: niet-duikende duikeend.

4. Noordamerikaanse grote tafeleend, herkenbaar aan de roodbruine kop.

4

DE GRIJZE SPREEUW

Tekst: Helmud Vögel Foto: Horst Bielfeld

De 24 cm grote **Grijze spreeuw**, *Sturnus cineraceus*, komt talrijk voor in India, China en Japan. Er zijn geen ondersoorten beschreven. Voor de geslachtsnaam *Sturnus* wordt ook wel *Sturnopastor* gebezigd.

Het zijn bewoners van de open velden, graslanden, open bossen, tuinen en parken, waaruit u al kunt opmaken dat het echte cultuurvolgers zijn. Ze voeden zich voornamelijk met insecten, wormen, kevers etc. maar eigenlijk zijn het alleseters.

Qua levenswijze komen ze geheel overeen met de Europese spreeuw en ze kunnen dan ook worden beschouwd als de oost Aziatische tegenhanger van *Sturnus vulgaris*.

De vrouwtjes zijn wat matter van kleur, meer grijsbruin op de bovendelen en lichter op de onderdelen.

Breiden doen ze in holten van bomen

en de 4 tot 6 eieren, zijn elk ongeveer 28 x 20,5 mm groot en hebben een blauwgroene schaalkleur.

Het nest bestaat uit een onderlaag van stro- en grashalmen, stengels en soortgelijk plantaardig materiaal dat voor een groot deel door de man wordt aangevoerd. Het vrouwtje bekleedt de nestkom met mossen, veertjes en fijne zachte halmen. Beide vogels bebroeden de eieren en als na ongeveer 14 dagen de jongen zijn uitgekomen zijn ze voor een goed deel naakt. Slechts enkele donkerkleurige donsveertjes zijn op het lichaam aanwezig.

Door beide ouders worden de steeds luidruchtiger om voedsel bedelende jongen gevoerd en tot ze redelijk in de veren zitten gevoed.

Op een leeftijd van ongeveer 18-21 dagen verlaten ze het nest en blijken dan al aardig goed te kunnen vliegen.

Slechts af en toe zijn grijze spreeuwen ingevoerd en in handen gekomen van vogelliefhebbers die er ook mee hebben gekweekt.

Ze kunnen het beste apart per paar in een beplante vlucht van minimaal 2 m lang, 1 m breed en minimaal 2 m hoog worden gehuisvest.

Men kan ze in een goede conditie houden met in de handel verkrijgbaar universeelvoer aangevuld met bessen, vruchten en levend voedsel zoals allerlei soorten wormen en larven. Zoals bekend pikken alle spreeuwen graag met hun snavel in de grond en we doen er ongetwijfeld goed aan als ook de grond in onze volière de nodige aandacht van ons krijgt. Jaarlijks goed spitten en lekker wat compost aanbrengen en wel zodanig dat er een humuslaag ontstaat waarin het bruist van leven.

Zebravinken

Tekst: Dick Offerman
Foto's: Ton de Bruijn

De blackface en zijn combinaties

Op pagina 536 van de jaargang 1986 hebben we iets kunnen lezen over de grijze blackface en een van de allereerste exemplaren was op de bijgeplaatste foto afgebeeld. De ontwikkeling van deze mutatie is heel snel gegaan: type, formaat en kleur zijn verbeterd.

Bij de blackface hebben we te maken met een dominante vererving. Zoals u op de foto kunt zien is er zwart eumelanine aangemaakt onder en tussen de veervelden waar zich sterke concentraties eumelanine bevinden. De streep tussen oog en snavel is zwart, bij de pop grijs. De borstband vloeit op de buik uit tot ongeveer 15 mm, althans bij de mannen. Bij de poppen is de bevedering vanaf de ondersnavel tot op de buik egaal grijs.

Bij de grijze blackface moet de zebratekening duidelijk aanwezig zijn. De buikkleur wordt door een grijze waas beïnvloed. Ook in de onderstaartdekveren en de aarsbevedering is eumelanine aanwezig.

De blackface vererft zoals gezegd dominant en een blackface man maal grijze pop, of grijze man maal blackface pop geeft 50% blackface mannen en poppen en 50% grijze mannen en poppen. De vogels die geen blackface tonen maar wel uit blackface komen zijn het best voor de verdere blackfacekweek geschikt.

Probeer wel de grijze blackface zuiver te houden of u moet gaan combineren met de zwartborst. Zie op de foto de grijze blackface zwartborst.

Bij deze mutatiecombinatie moet de kleur van masker en borst één zijn, diepzwart. Lichte veervelden in de borst moeten gestraft worden. Het zwart vloeit ongeveer 15 mm op de buik uit en de

rest van de buik zal een grijze waas vertonen. In de onderstaartveren en de aarsbevedering zal de concentratie wat toenemen. Wangen, flank en vleugeldek met omzoming moet zijn zoals de standaard die voor de grijze zwartborst aangeeft. Bij de grijze blackface zwartborst pop zal masker, borst en buik qua kleur een geheel vormen. Voor degene die de blackfacemutant gecombineerd heeft met de zwartborst-oranjaborst, een mutatiecombinatie waar we vijf jaar geleden nog niet eens aan dachten, zien als resultaat een vogel met een maximum aan oranjebruin, vanaf de ondersnavel tot aan de aarsbevedering, zoals de foto laat zien.

De zwartborst-oranjaborst die we voor deze kweek moeten gebruiken, zal een vogel met een sterke buikbestreping moeten wezen. De blackfacemutant zal die streping nog versterken. We kunnen de blackface zowel in de grijsserie als in de bruinserie kweken. Al dergelijke mutaties en combinaties zijn te zien op de **landelijke NZC show** welke wordt gehouden in **Tuincentrum Jongerus, Utrechtseweg 19a in Houten** en de toegang is gratis. Meer dan 50 kleurslagen en er is ook nogal wat te koop. Deze tentoonstellingen is open op **5 oktober** van 19.30 tot 22.00 uur en op **6 t/m 8 oktober** dagelijks van 10.00 tot 16.30 uur.

Op 7 oktober houdt de technische commissie van die speciaalclub een speciale zitting waarin zo veel mogelijk duidelijkheid zal worden verschaft over de hiervoor genoemde kleurslagen. Een ander begint om 11.00 uur en het zal zeer op prijs worden gesteld als er vele keurmeesters aanwezig zullen zijn.

Blackface grijs

Blackface zwartborst grijs

Blackface zwartborst oranjaborst bruin

usel

De

Het geslacht van de bastaardhoningvogels, *Dicaeidae*, leeft in 58 soorten over grote delen van Azië en Australië. Het zijn kleine beweeglijke vogeltjes, die leven van bessen, insecten en nectar. De vogeltjes hebben een buisvormige tong, aangepast aan het opzuigen van nectar, maar hun meest bijzondere aanpassing aan hun voedsel is wel dat ze een spiermaag hebben die naar believen geopend of gesloten kan worden. Bessen komen via de slokdarm rechtstreeks in de dunne darm, zonder in de spiermaag te komen. Vooral de bessen van de maretaksoorten worden veel gegeten, ze worden in hun geheel ingeslikt, passeren zeer snel de darmen en worden soms al na enige minuten weer uitgescheiden. De zaden van de bessen behouden daarbij hun kiemkracht, vallen weer op takken en kiemen dan weer. De vogel zorgt op die manier zelf voor de verspreiding van zijn voedselplant. Insecten die gegeten worden komen wel in de spiermaag waar ze verteerd worden. De bastaardhoningvogels zijn vrij klein, 7 tot 10 cm, hebben een korte staart sommige soorten hebben een dikke snavel, andere een dunner, al naar gelang het voedsel, bij de meeste soorten zijn de mannen helder gekleurd, met zwart, rood, geel, en groen. De popjes van die soorten zijn geheel groen, bij andere soorten zijn zowel man als pop geheel groen.

De vogeltjes komen tot op hoogten van 3000 meter voor, zelf heb ik ze in Nepal gezien op een hoogte van zo'n 2400 meter. Hun vlucht is snel en schijnbaar doelzuchtig vliegen ze van boom tot boom en van bloem tot bloem. Tot welke soort de vogels behoorden die ik gezien heb weet ik niet, het was een vaalgroen vogeltje, waarvan de vliegsnelheid zo hoog was dat ze niet te identificeren bleek. Tijdens het vliegen laten ze hun contactroep horen, een scherpe kreet die ze snel herhalen. Voor zover ik gezien heb leven ze alleen of in losse groepen en trekken ze al etende rond van boom tot boom.

Nestelen doen de vogels zowel hoog in een boom als laag bij de grond. Het nest is peervormig, gemaakt van zachte plantdelen en spinrag en kunstig aan elkaar geplakt. Het heeft wel wat weg van het nest van een buidelmees. Man en pop werken aan het nest, het popje broedt op de 2 tot 3 eieren en samen brengen ze de jongen groot. In de volière zijn de vogeltjes goed te houden. Zelf heb ik vroeger de oranjeborstbloemprikker, *Dicaeum trigonostigma*, en de roodborst, *D. percussus*

gehouden. Na de aanvoer zijn de vogels vaak zwak en plakkerig van het vervoer, maar met badwater, warmte en nectarvoer zijn ze al snel weer sterk. Ik hield de vogels samen met brilvogels, tangara's, suikervogels en zonnevogels. Zijn ze eenmaal gewend aan ons klimaat dan kunnen ze in de zomer in de buitenvolière, maar in de winter moeten ze wel warmer gehouden worden, althans als ze willen moeten ze warm kunnen zitten onder een donkerstraler. Ook suikervogels en tangara's vlogen bij mij in de winter buiten, maar in de binnenkooi konden ze wel warm zitten en in de avond gingen de vogels natuurlijk naar binnen. Een slechte eigenschap van bloemprikkers is dat ze erg agressief tegen soortgenoten en andere vogels kunnen zijn.

Mijn bloemprikkers hadden ieder een eigen voerbakje dat **fel** werd verdedigd tegen andere vogels. Toen een purperglansspreeuw het waagde te eten uit het bakje van de pop oranjeborst, werd hij tot in de buitenvolière achtervolgd, het popje dook boven op zijn nek en begon daar flink op de spreeuw in te hakken.

Andere vogels lieten de bakjes en de bloemprikkers met rust en vordere problemen hebben zich niet meer voorgedaan.

Het voedsel dat ik ze gaf bestond uit fijngeprakt fruit met vitaminen en mineralen en nectardrank. Met dat voer heb ik ze een jaar of 3 in leven gehouden, waarschijnlijk al een hele leeftijd voor zo'n klein en beweeglijk vogeltje.

Uit Australië kennen we de roodborstbastaardhoningvogel, *Dicaeum hircinaceum*, 10 cm, ook wel mistletoevogel genoemd. Dit is de enige soort bloemprikker die trekvogel is. In tegenstelling tot de andere soorten hebben deze langere vleugels. Ze trekken rond op zoek naar rijpe vruchten van de maretak.

Uit Zuidoost Azië kennen we 12 soorten, o.a. de oranjeborst bloesemprikker, *D. trigonostigma*, uit Birma, Maleisie en Thailand, deze soort werd vroeger regelmatig ingevoerd, de zwartgele bloemprikker, *D. melanoxanthum*, Birma, Thailand tot West China, de roodrug bloemprikker, *D. cruentatum*, India tot China en Sumatra, de Finch bastaardhoningvogel, *D. agile*, ook wel diksnavelbast genoemd, India tot Java en de kleine Soenda eilanden, dit is meer een bessenetende soort.

KALENDER 1989

Baardvogels

In een ruime volière met grote tropische vogels komt men dikwijls ook één of meerdere paartjes baardvogels tegen. Samen vormen deze vogels de familie Capitonidae, die uit maar liefst circa 75 soorten bestaat. Men kan deze vogels aantreffen in de tropische streken van Midden- en Zuid-Amerika, Afrika en een groot deel van zuidelijk Azië. Over het algemeen zijn de vogels levendig gekleurd en is er geen verschil tussen het mannetje en het vrouwtje. Er zijn evenwel uitzonderingen die deze regel bevestigen. De grootte van de baardvogels is erg uiteenlopend. Zo is de dwergbaardvogel die domicillie heeft in Afrika, slechts 9 cm lang, terwijl de groene baardvogels een lengte bereiken van meer dan 30 cm. Sommige soorten hebben wel iets weg van een kruising tussen een specht en een papegaai. (Ze horen trouwens tot de spechtvogels.) Rond de snavelwortel staan stijve borstels, de "baard" en daaraan danken de vogels hun naam.

De meeste soorten baardvogels leven solitair of in paren, ofschoon ook hier weer uitzonderingen zijn. Op plaatsen waar veel voedsel aanwezig is, bijvoorbeeld in vruchten dragende bomen zie: men wel grotere aantallen bij elkaar. Na de broedtijd, als de jongen zijn uitgevlogen, blijft het kroost voorlopig wel bij pa en ma. Allerlei vruchten worden geconsumeerd, vooral vijgen, maar nestjongen krijgen de eerste dagen dierlijke eterij toegestopt.

Iedere soort baardvogel heeft zijn eigen kenmerkende roep. In veel gevallen bestaat deze uit slechts één lettergreep, die uitentrueren wordt herhaald. De baardvogels die ik van Java ken, hebben dan ook vrijwel allemaal een inheemse naam, die naar de roep genoemd is.

Baardvogels hakken met hun formidabele snavels zelf de nestholte in een boomstam of dikke tak. Bij voorkeur zoeken de vogels een plek uit waar het hout niet te hard, liefst enigszins vermolmd is. Vinden ze echter een verlaten nest van een specht, dan wordt dat prompt geannexeerd. In de eigenlijke nestkom komt weinig of geen nestmateriaal te liggen. De kleur van de 2 tot 5 eieren is wit. De eieren die ik van baardvogels van Java heb gezien, waren vrijwel rond en leken wel wat op die van uilen.

Meidert de Jong

De
sel

Volière van de maand

De volière van de maand komt bij mij prettig en leerzaam over en ik wil daar graag aan meewerken. In 1986 ben ik begonnen met vogels te houden, in kleine kooien maar die werden al snel te klein.

Mijn interesse ging uit naar kanarie's, nachtegalen, wevers, en nog meer kleinere soorten en parkieten. Maar om ermee te gaan kweken, had ik al snel door dat dit gezamenlijk, niet zo goed gaat. Intussen werd ik lid van de plaatselijke vogelvereniging "KLEUR & FLEUR".

Hier spreek en zie je nog wel eens iemand anders en komt dan op andere gedachten. Parkieten leken mij best interessante vogels en dan maak je voor je zelf nieuwe plannen om uit te breiden.

Eerst zes nachthokken met vluchten. Deze zijn geplaatst op een fundering van zware betonwanden 15 x 25 x 100 cm.

Het regelwerk van hardhout 4 x 7 cm en meranti schrootjes van 1,4 x 9,5 cm voor de buitenbekleding van het nachthok. Binnen heb ik alles afgewerkt met gipsplaten. De maten zijn! Nachthokken 120 cm lang, 100 cm breed en 220 cm hoog de vluchten zijn van dezelfde hoogte, en 225 cm lang.

Dit alles is uitneembaar. Je hebt dan nog de deuren in de nachthokken, deze zijn zo gesitueerd dat je van het ene in het andere nachthok stapt en met de vluchten net zo. Het glas heb ik aangebracht in de wand, tussen nachthok en buitenvlucht. De vluchten zijn tweezijdig bespannen met dubbeltjes gaas en over de gehele vlucht een strook plastic golfplaat van 80 cm. In 1988 heb ik nog eens 6 vluchten gezet van hetzelfde materiaal. Om er één geheel van te maken heb ik deze recht tegenover het andere gedeelte geplaatst, mijn tuin was net breed genoeg. Intussen al weer een heel stuk wijzer geworden, want door de nachthokken lopen is toch niet zo gemakkelijk dus nu een looppad achter de nachthokken. Met deze eigenlijk heel simpele oplossing, werk je veel makkelijker. Observeren gaat ook beter door het gaas op de binnendeurtjes en de voederbakken aan de deuren loop je zo even langs.

De TL verlichting heb ik aangebracht in

het looppad. Een gaskachel is aanwezig om de zaak eventueel vorstvrij te houden. Bijna alles is bevolkt met grote parkieten en één stel Lorie's.

Bij de laatste bouw heb ik de vluchten bespannen met vierkant 20 x 20 mm dik parkietengaas tweezijdig. De nachthokken zijn bedekt met eternit golfplaten. Boven de tussenwanden heb ik lichtplaten verdeeld om de licht inval zo groot mogelijk te maken. Om de kosten te drukken elke keer één wand over

slaan dus elk nachthok heeft één halve lichtplaat en dus een hele boven het looppad. De oppervlaktematen zijn hetzelfde, behalve de breedte die is 85 cm. Nu dit geheel klaar was, kon ik de overgebleven 90 cm bespannen en overdekken met lichtplaten tussen de vluchten en zo een tussenpad overgehouden om de deuren van de vluchten op uit te laten komen, en zo het ontspannen tegen te gaan.

De vluchten en het tussenpad zijn betegeld met 30 x 30 cm betontegels, en de nachthokken gedeeltelijk met plavuizen van een restant partij, dit scheelt behoorlijk in de prijs. In verschillende nachthokken heb ik de wanden betegeld voor de vruchtenetende lori's. Hang en sluitwerk heb ik allemaal hetzelfde en alle houtwerk hetzelfde gelakt om zo een mooie eenheid te krijgen. Het hardhout heb ik gebruikt om de duurzaamheid te vergroten. Ik heb nu in 17 vluchten allerlei grote parkieten en één vlucht met kleine zangvogels zoals eerder beschreven. Voor eenieder die begint met vogels, of wil bouwen, ga eerst bij andere kwekers kijken. Je verkrijgt je inzicht en spaart een hoop geld, je kunt het dan beter in één keer goed doen!!

K. ten Hartog
7681 XW Vroomshoop OV

De standaardeisen in de praktijk.

Dominant-wit.

Een ongepigmenteerde of wel vetstof vogel, die totaal geen pigment mag laten zien ook niet in de donsbevedering en hoorndelen. Alleen vindt men nog pigment in de ogen deze zijn zwart. Dominant-wit moet helder wit zijn en zuiver en rein.

Wat betreft de vererving is deze autosomaal ofwel een vrije vererving met een dominant karakter d.w.z. als ik een dominant-witte man paart aan een strogele pop, er zowel dominant-witte mannen en poppen verkrijgt en strogele mannen en poppen. Ook de paring dominant-witte pop maal strogele man geeft dominante-witte mannen en poppen alsmede strogele mannen en poppen. De dominant-wit faktor noemt men ook wel een gedeeltelijke beletter van de vetstofkleur, vandaar dat de meeste dominant witte kanaries gele of oranje

vetstofkleur laten zien, dit kan zijn over het gehele lichaam dan wel plaatselijk, in de vorm van aanslag zoals wij dat noemen, in vleugels en staart eventueel in de schouders.

Een goede dominant-witte mag minimale aanslag laten zien in de vleugels maar ook niet meer dan dat. De dominant-witte komt het beste tot zijn recht als deze licht schimmel is, dit kan men niet aan de kleur zien maar door de veren op het onderlichaam op te blazen, hoe harder men moet blazen om het onderlichaam te zien hoe zwaarder schimmel de vogel is, dit is belangrijk bij het samenstellen van de kweekkoppels.

Kweekadvies. Paar nooit dominant wit maal dominant-wit omdat er dan de mogelijkheid bestaat dat er een lethale-

werking op kan treden d.w.z. een dodelijke werking op de kiemcel of in een later stadium van de ontwikkeling van het jong.

a. Man dominant-wit matig schimmel, minimale aanslag aan een strogele pop licht schimmel. Hieruit verkrijgt men mannen en poppen dominant-wit en strogele mannen en poppen.

Onder strogeel verstaan we een zuivere lichtgele kleur, deze kleur is te vergelijken met een rijpe korenaar, vandaar de naam strogeel.

b. Pop dominant-wit, licht schimmel maal man strogeel matig schimmel. Hieruit verkrijgt men mannen en poppen dominant-wit en strogeel.

Gebruik nooit gele vogels die te hooggeel zijn, men loopt de kans dat de jongen te veel aanslag bezitten.

Wat betreft de tentoonstelling wordt er zowel met mannen als poppen gespeeld.

Voorkomende fouten.

Te veel aanslag in schouders en/of vleugel- en staartpenen. Kleur niet zuiver helder wit en/of niet rein. Bontheid in de bevedering

Donkere vlekken op snavel, pootjes of nagels.

